

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

ZAKLJUČNA EVALVACIJA DELA NA PROJEKTU STROKOVNI CENTER - COMP@S (2017 – 2020)

December 2020

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Avtorji:

asist. mag. Mateja Šilc, vodja projekta Comp@s (vodenje centra do 31.8.2019)

mag. Suzana Žunko Vogrinc (vodenje centra od 1.9.2029 do 30.9.2020)

red. prof. dr. Majda Schmidt Krajnc, zunanja evalvatorica, Pedagoška fakulteta
Maribor

Odgovorna oseba: Milojka Sevšek, ravnateljica prijavitelja projekta Osnovne šole
Gustava Šiliha Maribor

Strokovni center COMP@S je del Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki jo v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 –2020, prednostna os Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, prednostna naložba Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti ter aktivne udeležbe in povečanje zaposljivosti.

OŠ Gustava Šiliha Maribor

OŠ NOVA SELA
MINKE NAMEŠNIK-SOLJE

60 let
SVETOVALEC

KAZALO

1. Analiza ankete »POPIS STANJA« za šolsko leto 2018/19	1
2. Analiza vprašalnika za zunanjo evalvacijo projekta.....	21
3. Poročilo delovanja strokovnega centra COMP@S v obdobju 2017-2020 glede na dosežene kazalnike.....	46
4. Predstavitev dela strokovnega centra COMP@S po partnerjih.....	61
5. Vizija strokovnega centra po 1. 10. 2020.....	74

KAZALO TABEL

Tabela 1: Struktura vzorca glede na vrsto VIZ ustanov	2
Tabela 2: Število otrok/mladostnikov, vključenih v sodelujoče VIZ v šolskem letu 2018/2019.....	3
Tabela 3: Delež vključenih otrok/mladostnikov z odločbo glede na skupno število odločb	5
Tabela 4: Delež obravnavanih otrok/mladostnikov v VIZ institucijah brez odločb o usmeritvi, pri katerih šolski strokovni delavci zaznavajo težave, zaradi česar potrebujejo DSP	9
Tabela 5: Delež obravnavanih otrok brez odločbe o usmeritvi glede na področje primanjkljajev/odstopanje v razvoju po starostnih obdobjih	9
Tabela 6: Število otrok, potrebnih DSP, ki je VIZ ustanova, v katero je otrok vključen, ne more zagotoviti	13
Tabela 7: Število otrok, potrebnih DSP, ki je VIZ ustanova, v katero je otrok vključen, ne more zagotoviti	14
Tabela 8: Sestava svetovalne službe v sodelujočih VIZ ustanovah in št. obravnavanih otrok	15
Tabela 9: Dodatna strokovna pomoč.....	16
Tabela 10: Struktura vzorca glede na starostna obdobja obravnavanih otrok/mladostnikov	21
Tabela 11: VIZ ustanove, v katere so vključeni obravnavani otroci/mladostniki	22
Tabela 12: Delež obravnavanih otrok/mladostnik z odločbo o usmeritvi	24
Tabela 13: Kategorije PP obravnavanih otrok/mladostnikov z odločbami.....	25
Tabela 14: Opravljena storitev na področju diagnostike in prepoznavanja posebnih potreb	26
Tabela 15: Področje diagnostike glede na starostna obdobja otrok/mladostnikov.....	26
Tabela 16: Zaznano odstopanje v razvoju pri opravljanju diagnostike.....	27
Tabela 17: Področja ugotovljenih odstopanj v razvoju.....	28
Tabela 18: Izvajanje individualnih strokovnih obravnav.....	29
Tabela 19: Področja individualnih obravnav glede na starostne skupine	30
Tabela 20: Vključenost otrok/mladostnikov v skupinske obravnave glede na starostne skupine	31
Tabela 21: Svetovanje obravnavanemu otroku/mladostniku	32
Tabela 22: Delež otrok/mladostnikov, deležnih storitev svetovanja glede na starostna obdobja in področje svetovanja	32
Tabela 23: Število ur opravljenih storitev svetovanja otroku/mladostniku	33
Tabela 24: Svetovanje strokovnim delavcem, ki delajo z obravnavanim otrokom/ mladostnikom	34
Tabela 25: Število svetovanj in število ur storitev svetovanj strokovnim delavcem, ki delajo z otrokom/mladostnikom	34
Tabela 26: Število svetovanj staršem obravnavanega otroka/mladostnika.....	35
Tabela 27: Področje svetovanja staršem	35
Tabela 28: Vključenost strokovnih delavcev Comp@sa v razširjene time obravnavanih otrok/mladostnikov (tim strokovnjakov, ki svetuje šoli o posameznem otroku).....	36
Tabela 29: Sestava razširjenega tima.....	36
Tabela 30: Profil strokovnih delavcev v razširjenem timu za otroka/mladostnika po starostnih obdobjih.....	36
Tabela 31: Število izvedenih izobraževanj strokovnih delavcev projekta v VIZ ustanovi, v katero je vključen obravnavan otrok/mladostnik.....	37
Tabela 32: Struktura udeležencev izobraževanj strokovnih delavcev projekta	38
Tabela 33: Prilagoditve didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za obravnavanega otroka/mladostnika	39

Tabela 34: Seznam inštitucij, s katerimi so podpisani dogovori o sodelovanju	47
Tabela 35: Doseganje kumulativne doseženih kazalnikov	54
Tabela 36: CELOSTNA POMOČ STROKOVNEGA CENTRA	78

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Struktura vzorca glede na vrsto VIZ ustanov	2
Graf 2: Delež vključenih otrok/mladostnikov z odločbo glede na starostne skupine	4
Graf 3: Delež vključenih otrok/mladostnikov z odločbo glede na skupno število odločb	5
Graf 4: Delež obravnavanih otrok s PP v vrtcih (starostno obdobje 0 – 6 let).....	6
Graf 5: Delež obravnavanih učencev s PP v OŠ (starostno obdobje 7 – 15 let).....	7
Graf 6: Delež obravnavanih učencev s PP v SŠ (starostno obdobje 16 – 26 let).....	8
Graf 7: Delež obravnavanih učencev s PP v SŠ (starostno obdobje 16 – 26 let).....	11
Graf 8: Število obravnavanih učencev brez odločbe o usmeritvi glede na področje primanjkljajev/odstopanje v razvoju (7 – 15 let).....	12
Graf 9: Število obravnavanih učencev brez odločbe o usmeritvi glede na področje primanjkljajev/odstopanje v razvoju (16 – 26 let).....	13
Graf 10: Delež obravnavanih otrok/mladostnikov glede na odločbe o usmeritvi.....	25
Graf 11: Delež zaznanih odstopanj v razvoju pri opravljanju diagnostike	28
Graf 12: Delež otrok/mladostnikov, vključenih v individualne obravnave, po starostnih skupinah	30
Graf 13: Število otrok/mladostnikov, deležnih storitev svetovanja glede na starostna obdobja in področje svetovanja	33
Graf 14: Število ur dela, potrebnega za prilagoditve didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za obravnavanega otroka/mladostnika	39

1. Analiza ankete »POPIS STANJA« za šolsko leto 2018/19

Strokovni center Comp@s je eden izmed desetih strokovnih centrov v okviru Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam. V okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt deluje od aprila 2017 in se zaključi septembra 2020.

Namen javnega razpisa je priprava modela sistemske ureditve strokovnih centrov za celostno obravnavo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami z opredelitvijo kadrovskih in materialnih virov za izvajanje storitev strokovnega centra ter potrebnih sredstev za zagotavljanje podpore celostni obravnavi.

Z vzpostavitvijo nacionalne mreže strokovnih institucij bo omogočena celovita podpora otrokom in njihovim družinam, ki potrebujejo različne, vendar v okviru celostne obravnave, usklajene storitve.

Za doseganje teh ciljev in pripravo izhodišča za sistemsko ureditev strokovnih centrov smo ob evalvaciji delovanja centra pripravili popis realnega stanja glede števila otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami (v nadaljevanju PP) v podravski regiji, vključenih v vzgojno-izobraževalne (v nadaljevanju VIZ) ustanove, s katerimi smo v okviru projekta podpisali soglasja o sodelovanju, in popis trenutnih in potrebnih kadrovskih in materialnih virov za podporo tem otrokom in mladostnikom.

Anketa je bila pripravljena v spletni aplikaciji 1-ka in posredovana na elektronske naslove strokovnih delavcev vseh VIZ inštitucij, s katerimi je strokovni center podpisal soglasje o sodelovanju.

1. VZOREC

Tabela 1: Struktura vzorca glede na vrsto VIZ ustanov

VIZ ustanove	Vrtec	OŠ	SŠ	SKUPAJ
N	22	39	2	63
f%	34,92%	61,90%	3,17%	100

Iz tabele 1 je razvidno, da se je vabilu po sodelovanju v anketi odzvalo 63 VIZ institucij, od katerih je strokovni center podpisal soglasje o sodelovanju z 48 VIZ institucijami. Nekatere med njimi združujejo tako predšolske oddelke kot OŠ. Razčlenitev le-teh kaže, da je sodelovalo skupno 63 VIZ ustanov, in sicer 22 vrtcev, 39 OŠ in 2 SŠ.

Pripravljenost vseh sodelujočih VIZ institucij v podravski regiji pri analizi popisa stanja nakazuje, da se le-te zavedajo pomembnosti celostne obravnave otrok in mladostnikov s PP ter njihovih družin. Pri tem zaznavajo določeno problematiko glede zagotavljanja **potrebnih kadrovskih in materialnih virov za podporo tem otrokom, mladostnikom in njihovim družinam**, zaradi česar so se tudi vključili v projekt.

Graf 1: Struktura vzorca glede na vrsto VIZ ustanov

Iz grafa 1 je razvidno, da je izmed različnih VIZ ustanov v podravski regiji sodelovalo v anketi največ osnovnih šol.

Objavi javnega razpisa na spletni strani MIZS, okrožnici MIZS ravnateljem, našemu pozivu po sodelovanju, ki je potekalo s posredovanjem ključnih informacij ravnateljem podravske VIZ ustanov preko pošte ter povabilu na predstavitev projekta, ki je potekalo v septembru 2017, se

je odzvalo največ osnovnih šol, kar lahko razlagamo kot njihovo zaznavo večjih potreb po dodatni strokovni podpori v primerjavi z vrtci in SŠ.

2. REZULTATI Z INTERPRETACIJO

V nadaljevanju so prikazani rezultati analize z anketo zbranih podatkov in interpretacije rezultatov.

Tabela 2: Število otrok/mladostnikov, vključenih v sodelujoče VIZ v šolskem letu 2018/2019

VIZ ustanove	vrtec	OŠ	SŠ	SKUPAJ
Starostne skupine	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let	
vključeni otroci/mladostniki	5342	11801	975	18118
otroci/mladostniki z odločbo	189	1110	134	1433
f% (delež odločb glede na starostno skupino)	3,54%	9,41%	13,74%	7,91%
f% (delež odločb glede na skupno število le-teh)	13,19%	77,46%	9,35%	100%

Iz tabele 2 je razvidno, da je v šolskem letu 2018/2019 bilo v sodelujoče VIZ ustanove vključenih skupno 18118 otrok/mladostnikov. V šolskem letu 2018/2019 je bilo skupno vključenih 1433 otrok/mladostnikov s PP, kar znaša skupno 7,91% vseh vključenih otrok/mladostnikov.

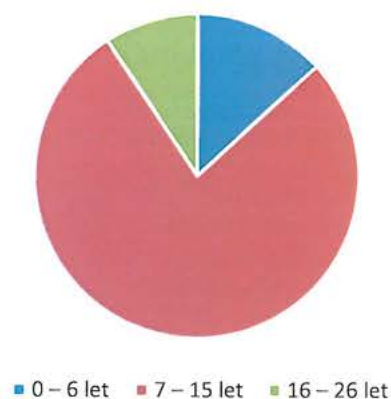
Graf 2: Delež vključenih otrok/mladostnikov z odločbo glede na starostne skupine

Graf 2 kaže največji delež odločb pri srednješolski populaciji (13,74%) – podatki predstavljajo le dve sodelujoči srednji šoli, zato jih težko posplošimo na celotno srednješolsko populacijo. Višji delež odločb pri srednješolski populaciji se kljub temu sklada s primerjavo slovenskih povprečij osnovnošolske in srednješolske populacije. Sledita osnovnošolska populacija (9,41%) in vrtčevska populacija (3,54%).

Delež učencev s PP glede na celotno slovensko osnovnošolsko populacijo znaša za šolskem letu 2018/2019 6,55%, v šolskem letu 2019/2020 pa 6,97% (MIZS, 2020a), iz česar sledi, da imajo vključene OŠ v podravski regiji višji delež učencev s PP od slovenskega povprečja.

Delež učencev s PP pri celotni slovenski srednješolski populaciji je znašal v šolskem letu 2018/2019 nekoliko več kot pri osnovnošolski populaciji, in sicer 6,90%, v šolskem letu 2019/2020 pa 7,30% (prav tam), iz česar bi sledilo, da imajo vključene SŠ v podravski regiji prav tako višji delež učencev s PP od slovenskega povprečja, vendar sta bili v raziskavo vključeni le dve srednji šoli, kar onemogoča posploševanje.

Delež otrok/mladostnikov z odločbo

Graf 3: Delež vključenih otrok/mladostnikov z odločbo glede na skupno število odločb

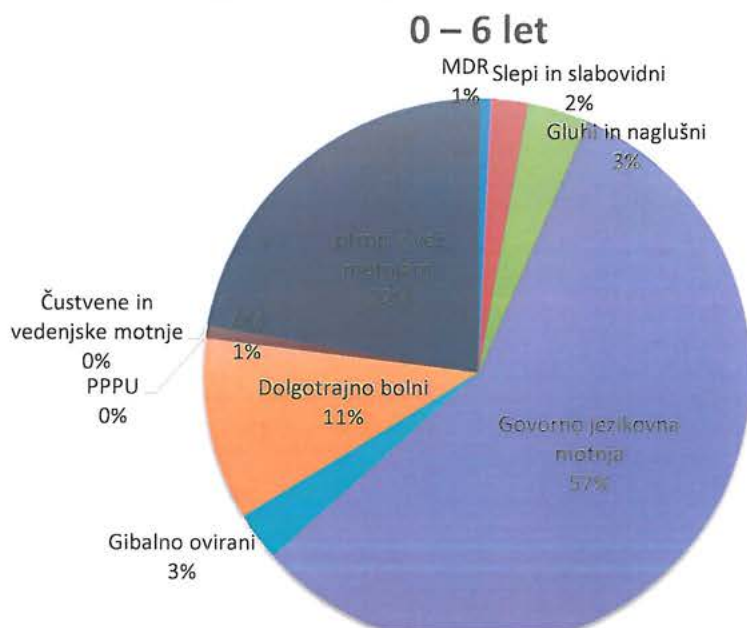
Na osnovi podatkov, prikazanih v grafu 3 ocenjujemo, da pripada glede na skupno število odločb največji delež le-teh osnovnošolski populaciji (77,46%), ki ji sledi vrtčevska populacija (13,19%) in srednješolska populacija (9,35%). Ker je bilo v projekt vključenih največ osnovnih šol in posledično največ učencev osnovnošolske populacije, so rezultati pričakovani.

Tabela 3: Delež vključenih otrok/mladostnikov z odločbo glede na skupno število odločb

KATEGORIJE PP	STAROSTNA OBDOBJA						SKUPAJ	
	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		otroci s PP	%
	otroci s PP v vrtcu	%	učenci s PP v OŠ	%	učenci s PP v SŠ	%		
MDR	1	0,72%	2	0,15%	0	0,00%	3	0,18%
Slepi in slabovidni	3	2,16%	4	0,31%	0	0,00%	7	0,42%
Gluhi in naglušni	5	3,60%	10	0,76%	1	0,42%	16	0,95%
Govorno jezikovna motnja	79	56,83%	141	10,78%	21	8,90%	241	14,32%
Gibalno ovirani	4	2,88%	19	1,45%	5	2,12%	28	1,66%

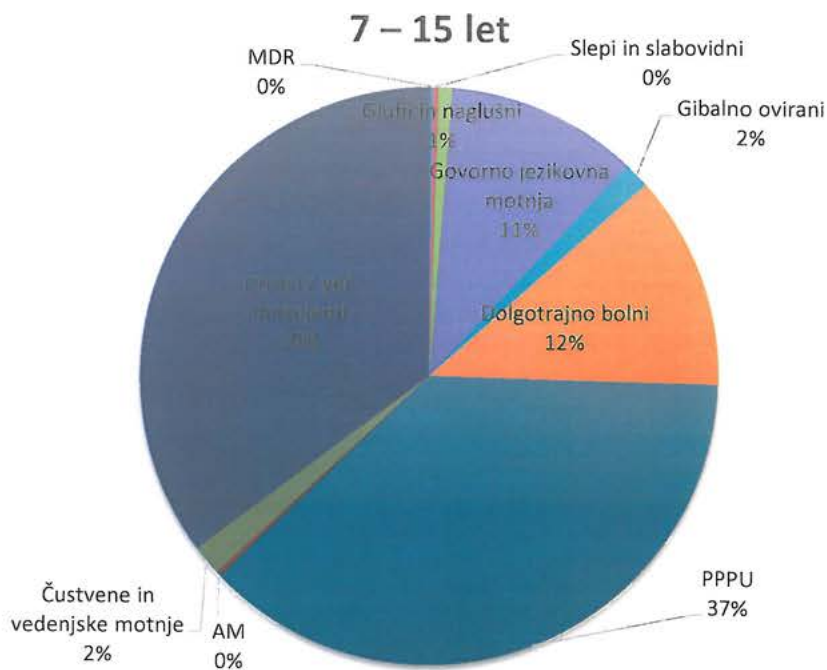
Dolgotrajno bolni	15	10,79%	157	12,00%	43	18,22%	215	12,77%
PPPU	0	0,00%	488	37,31%	95	40,25%	583	34,64%
AM	1	0,72%	4	0,31%	0	0,00%	5	0,30%
Čustvene in vedenjske motnje	0	0,00%	22	1,68%	11	4,66%	33	1,96%
otroci z več motnjami	31	22,30%	461	35,24%	60	25,42%	552	32,80%
Skupaj	139	100,00%	1308	100,00%	236	100,00%	1683	100%

Iz tabele 3, ki prikazuje ocene števila obravnavanih otrok/mladostnikov s PP v sodelujočih VIZ ustanovah, je razvidno, da so med najmlajšo populacijo bili najpogosteje obravnavani otroci z govorno-jezikovnimi motnjami (56,83%), v osnovnih in srednjih šolah pa so najpogosteje obravnavani učenci s PPPU(37,31%).

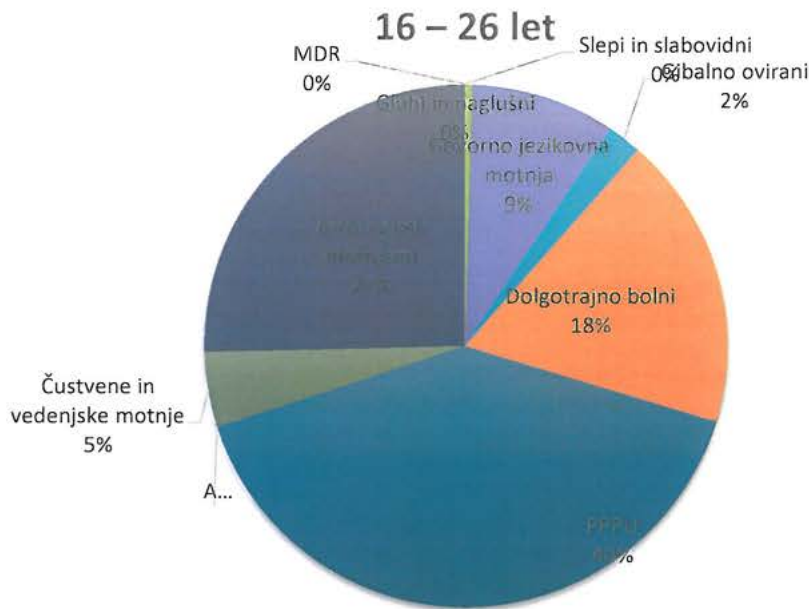
Graf 4: Delež obravnavanih otrok s PP v vrtcih (starostno obdobje 0 – 6 let)

Tabela 3 in graf 4 kažeta, da so med najmlajšo populacijo najpogostejše obravnavani otroci z govorno-jezikovnimi motnjami (56,83%), ki jim sledijo odstopanja na več razvojnih področjih (22,30%) in dolgotrajno bolni (10,79%).

Graf 5: Delež obravnavanih učencev s PP v OŠ (starostno obdobje 7 – 15 let)

Tabela 3 in graf 5 kažeta, da so med osnovnošolsko populacijo najpogostejše obravnavani otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (v nadaljevanju PPPU) (37,31%), ki jim prav tako sledijo odstopanja na več razvojnih področjih (35,24%) in dolgotrajno bolni (12%).

Graf 6: Delež obravnavanih učencev s PP v SŠ (starostno obdobje 16 – 26 let)

Tudi pri srednješolski populaciji (tabela 3 in graf 6) prednjačijo PPPU (40,25%). Sledijo jim odstopanja na več razvojnih področjih (25,42%) in dolgotrajno bolni (18,22 %) (graf 6).

Rezultati drugega in tretjega starostnega obdobja so skladni s podatki MIZS glede deleža učencev s PP v slovenskih osnovnih šolah za šolsko leto 2018/2019 (MIZS, 2020a). Po teh podatki je imela skoraj polovica (42,2%) vseh učencev s PP primanjkljaje na posameznih področjih učenja, sledili so učenci z več motnjami (29,9%) in dolgotrajno bolni (10,5%). Podobni podatki se odražajo tudi v šolskem letu 2020/2021 (MIZS, 2020a): 41,3% vseh učencev s PP ima primanjkljaje na posameznih področjih učenja, sledijo učenci z več motnjami (28,9%) in dolgotrajno polni (9,5%). Pri PPPU se kaže visok trend porasta tekom osnovne šole; v šolskem letu 2020/2021 je imelo v 1. razredu odločbo za PPPU 0,5% vseh učencev s PP, v 9. razredu pa kar 53,0%. Skladno s tem je imelo v šolskem letu 2020/2021 v srednji šoli veliko učencev s PP odločbo za PPPU; po podatkih MIZS skupno 48,9% učencev s PP. Sledijo učenci z več motnjami (27,2 %) in dolgotrajno bolni učenci (12,2%) (MIZS, 2020b).

Tabela 4: Delež obravnavanih otrok/mladostnikov v VIZ institucijah brez odločb o usmeritvi, pri katerih šolski strokovni delavci zaznavajo težave, zaradi česar potrebujejo DSP

VIZ ustanove	vrtec	OŠ	SŠ	SKUPAJ
Starostne skupine	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let	
vklučeni otroci/mladostniki	5342	11801	975	18118
otroci/mladostniki brez odločbe o usmeritvi, potrebnih dodatne strokovne pomoči	181	740	48	969
f% (delež otrok/mladostnikov brez odločbe, deležnih dodatne strokovne pomoči)	3,38%	6,27%	4,92%	5,34%

Iz tabele 4 je razvidno, da so strokovni delavci v sodelujočih VIZ institucijah zaznali različne primanjkljaje pri skupno 969 otrocih/mladostnikih, ki nimajo odločb o usmeritvi. Ocenjujejo, da potrebuje DSP skupno 5,34% vključenih otrok/mladostnikov, pri čemer zaznavajo največ odstopanj pri osnovnošolski populaciji (6,27%), ki ji sledi srednješolska populacija (4,92%), najmanj pa predšolska populacija (3,38%).

Tabela 5: Delež obravnavanih otrok brez odločbe o usmeritvi glede na področje primanjkljajev/odstopanje v razvoju po starostnih obdobjih

Področje primanjkljajev/odstopanje v razvoju	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		SKUPAJ	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
težave na področju pozornosti	18	9,94%	190	25,68%	15	31,25%	223	23,01%
govorno-jezikovne težave	66	36,46%	125	16,89%	2	4,17%	193	19,92%
čustvene in vedenjske težave	8	4,42%	111	15,00%	7	14,58%	126	13,00%
grafomotorične težave	20	11,05%	81	10,95%	5	10,42%	106	10,94%

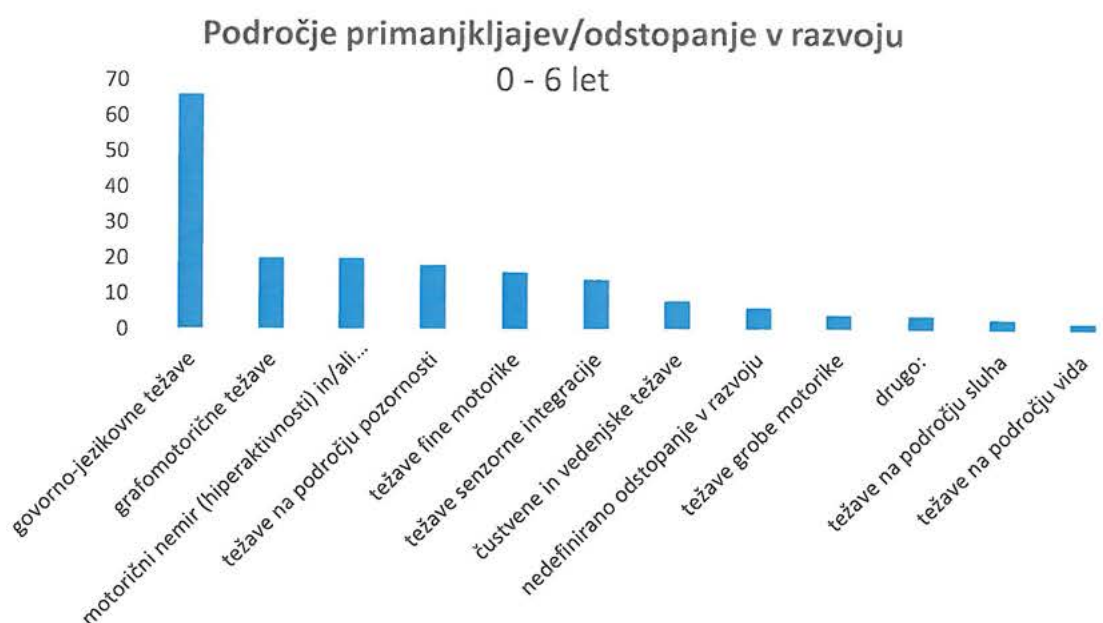
motorični (hiperaktivnosti) impulzivnosti	nemir in/ali	20	11,05%	68	9,19%	4	8,33%	98	9,49%
težave senzorne integracije		14	7,73%	54	7,30%	4	8,33%	72	7,43%
nedefinirano odstopanje v razvoju		6	3,31%	42	5,68%	0	0,00%	48	4,95%
težave fine motorike		16	8,84%	20	2,70%	1	2,08%	37	3,82%
drugo: AM, odstopanja na več razvojnih področjih...		4	2,21%	19	2,57%	10	20,83%	33	3,41%
težave grobe motorike		4	2,21%	13	1,76%	0	0,00%	17	1,75%
težave na področju vida		2	1,10%	12	1,62%	0	0,00%	14	1,44%
težave na področju sluha		3	1,66%	5	0,68%	0	0,00%	8	0,83%
Skupno		181	100,00%	740	100,00%	48	100,00%	969	100,00%

Tabela 5 prikazuje področja zaznanih primanjkljajev/odstopanj v razvoju pri obravnavanih otrocih/mladostnikih brez odločbe o usmeritvi glede na starost v šolskem letu 2018/2019. Skupno je bilo identificiranih kar 969 otrok/mladostnikov, in sicer 181 predšolskem obdobju, 740 v osnovnih šolah, v srednjih šolah pa 48.

Strokovni delavci so obravnavali otroke/mladostnike predvsem zaradi težav na področju pozornosti (f(%)=23,01%), ki jim sledijo govorno-jezikovne težave (f(%)=19,92%), čustvene in vedenjske težave (f(%)=13%), grafomotorične težave (f(%)=10,94%) idr. (Tabela 6).

Pri rubriki »drugo« so strokovni delavci vrtcev navedli AM in odstopanja na več razvojnih področjih, pri osnovnošolski populaciji pa so strokovni delavci navedli: AM, odstopanja na več razvojnih področjih, splošne učne težave, slabši priklic snovi, težave branja in bralnega razumevanja, skotopični sindrom, SUT, učne težave zaradi slabšega jezikovnega izražanja in razumevanja (učenci priseljenci). Pri srednješolski populaciji strokovni delavci niso eksplicitno navedli drugih primanjkljajev.

Zavod RS za šolstvo in MIZS ne vodita evidence otrok/mladostnikov, ki so deležni dodatne strokovne pomoči brez odločbe o usmeritvi. Zato ne moremo primerjati pridobljenih podatkov z republiškim povprečjem. Pri pregledu podatkov v zvezi z učenci s PP v osnovnih šolah s prilagojenim izvajanjem in DSP (MIZS, 2020a), pa se kaže povezava ugotovljenih primanjkljajev s številom izdanih odločb glede na vrsto primanjkljaja, ovire oziroma motnje. Pri osnovnošolski in srednješolski populaciji so najpogosteje izdane odločbe za šolsko leto 2018/2019 naslednje: PPPU (42,2% za OŠ, 50,1% za SŠ), učenci z več motnjami (29,2% za OŠ; 25,3% za SŠ), dolgotrajno bolni (10,5% za OŠ; 12,9% za SŠ) in učenci z GJM (9,4% za OŠ; 2,2% za SŠ), učenci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami (2,7% za OŠ; 2,3% za SŠ). Odločbe za AM, gluhoto in naglušnost, gibalno oviranost, slepoto in slabovidnost ter lažje motnje v duševnem razvoju pa se gibljejo med 1,6% in 0,5% (prav tam).

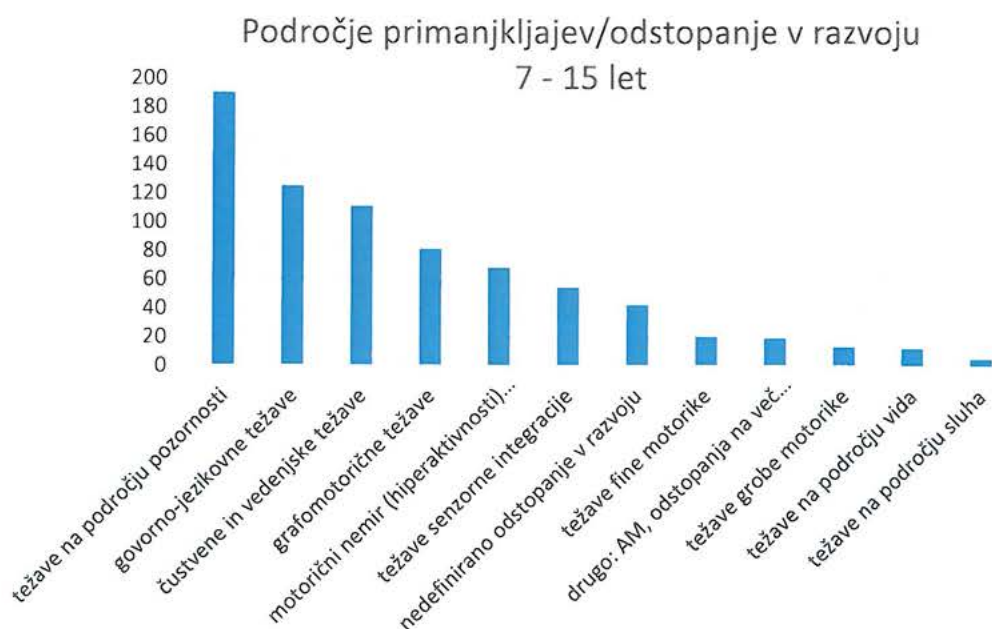

Graf 7: Delež obravnavanih učencev s PP v SŠ (starostno obdobje 16 – 26 let)

V predšolskem obdobju je bilo največ otrok brez odločb obravnavanih zaradi govorno-jezikovnih težav ($f(\%)=36,46\%$), ki jim sledijo grafomotorične težave in težave motoričnega nemira in/ali impulzivnosti ($f(\%)=11,05\%$), težave na področju pozornosti ($f(\%)=9,94\%$) idr. Najmanj otrok je bilo obravnavanih zaradi primanjkljajev na področju sluha ($f(\%)=1,66\%$), ali vida ($f(\%)=1,10\%$) (Tabela 7 in graf 7).

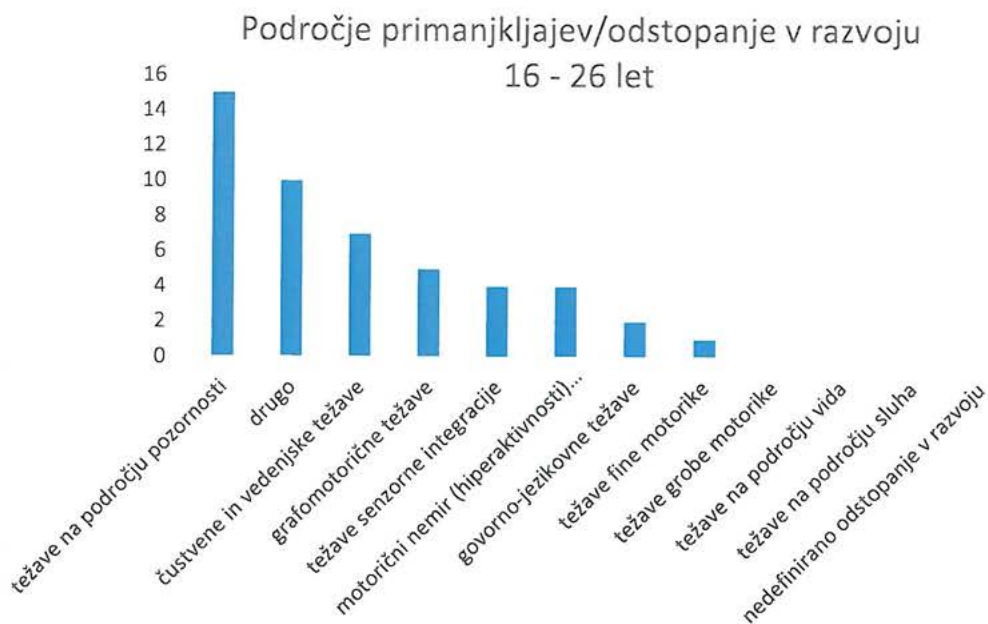

Na perečo problematiko vse pogostejšega pojava GJM v predšolskem obdobju opozarjajo mnoge tako domače kot tuje raziskave in strokovni delavci praktiki. Govor in jezik se najintenzivneje razvijata v predšolskem obdobju, zaradi česar je ključno zgodnje preprečevanje le-teh, saj s tem pomembno vplivamo na kakovost otrokovega življenja v prihodnosti. Z zgodnjo obravnavo pripomoremo k učinkovitosti logopedske terapije, še preden sta govor in jezik napačno avtomatizirana. Tako otrok vstopi v šolo s čim manjšim odstopanjem na teh področjih od svojih vrstnikov in je pripravljen na začetno opismenjevanje.

Graf 8: Število obravnavanih učencev brez odločbe o usmeritvi glede na področje primanjkljajev/odstopanje v razvoju (7 – 15 let)

Med osnovnošolsko populacijo je bilo največ učencev brez odločb obravnavanih zaradi težav na področju pozornosti ($f(\%)=25,68\%$), ki jim sledijo govorno-jezikovne težave ($f(\%)=16,89\%$), čustvene in vedenjske težave ($f(\%)=15,00\%$), grafomotorične težave ($f(\%)=10,95\%$) idr. Najmanj učencev je bilo obravnavanih zaradi primanjkljajev na področju vida ($f(\%)=1,62\%$), ali sluha ($f(\%)=0,68\%$) (tabela 7 in graf 8).

Graf 9: Število obravnavanih učencev brez odločbe o usmeritvi glede na področje primanjkljajev/odstopanje v razvoju (16 – 26 let)

Med srednješolsko populacijo je bilo prav tako največ učencev brez odločb obravnavanih zaradi težav na področju pozornosti ($f(\%)=31,25\%$), ki jim sledijo druge težave ($f(\%)=20,83\%$), ki jih strokovni delavci v vprašalniku niso specificirali. Sledijo čustvene in vedenjske težave ($f(\%)=14,58\%$), grafomotorične težave ($f(\%)=10,42\%$) idr. Noben učenec ni bil obravnavan zaradi težav grobe motorike ali primanjkljajev na področjih vida ali sluha (tabela 7 in graf 9).

Tabela 6: Število otrok, potrebnih DSP, ki je VIZ ustanova, v katero je otrok vključen, ne more zagotoviti

Vrsta orbavnav	specialno pedagoška	logopedska	delovna terapija	fizioterapija	psihološka	socialno pedagoška	Skupaj
Ustanove	f	f	f	f	f	f	f
Vrtec	117	111	30	2	9	10	279
OŠ	217	110	21	8	96	36	488
SŠ	0	0	0	0	4	5	9
Skupaj	334	221	51	10	109	51	776

V šolskem letu 2018/2019 sodelujoče VIZ ustanove niso zmogle zagotoviti potrebne DSP skupno 776 otrokom/mladostnikom. Večje potrebe so se izkazale zlasti na področju specialno

pedagoških obravnav, logopedskih obravnav in psiholoških obravnav, manj pa na področju delovne terapije, socialno pedagoške obravnave in fizioterapije (tabela 6).

Odgovori se skladajo s pogostostjo posebnih potreb (tabela 3) in primanjkljajev (tabela 5) vključenih otrok. Med najmlajšo populacijo so najpogosteje obravnavani otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, v osnovni in srednji šoli pa so najpogosteje obravnavani učenci s PPPU (tabela 3). Ti otroci in učenci potrebujejo predvsem logopedsko in specialno pedagoško obravnavo. Poleg otrok s PP so strokovni delavci obravnavali predvsem otroke in učence s težavami na področju pozornosti, z GJM in s čustvenimi in vedenjskimi težavami (tabela 5), ki prav tako potrebujejo bodisi logopedsko bodisi specialno pedagoško ali psihološko obravnavo.

Tabela 7: Število otrok, potrebnih DSP, ki je VIZ ustanova, v katero je otrok vključen, ne more zagotoviti

VIZ ustanove	vrtec		OŠ		SŠ	
Starostne skupine	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let	
otroci/mladostniki v sodelujočih VIZ ustanovah	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
Skupno število otrok/mladostnikov	5342	100%	11801	100%	975	100%
otroci/mladostniki brez odločbe, potrebni DSP, ki je VIZ ustanova ne more zagotoviti	279	29,05%	488	4,14%	9	0,92%

Delež otrok/mladostnikov brez odločbe, potrebnih DSP, ki je VIZ ustanove ne morejo zagotoviti, glede na vsoto vključenih otrok/mladostnikov je najvišji v vrtcih ($f(\%)=29,05\%$), sledijo osnovne šole ($f(\%)=4,14\%$) in srednje šole ($f(\%)=0,92\%$).

Podatki, da vrtci ne morejo zagotoviti otrokom ustreznih oblik zgodnjih obravnav v tako velikem deležu, so zaskrbljujoči, saj je zgodnja in celostna obravnava predšolskih otrok zaradi opaženih odstopanj v razvoju ključna za spodbuditev otrokovih danih zmožnosti, optimalno prilagoditev otroka in razvijanje otrokove največje stopnje neodvisnosti. Le tako lahko otrok v polni meri doseže svoj razvojni optimum in kompenzira ali odpravlja primanjkljaje na posameznih

področjih razvoja. Ob tem je potrebno nuditi podporo in strokovno svetovanje tudi družini in jo opolnomočiti, spodbuditi njeno socialno vključenost ter tako zagotoviti boljšo kakovost življenja celotne družine.

Tabela 8: Sestava svetovalne službe v sodelujočih VIZ ustanovah in št. obravnavanih otrok

Svetovalni delavci	Število strokovnih delavcev			Število obravnavanih otrok/mladostnikov na strokovnega delavca		
	Vrtec	OŠ	SŠ	Vrtec	OŠ	SŠ
specialni pedagog	2	36	0	33	345	0
socialni pedagog	3	30	2	98	174	7
psiholog	0	21	2	0	139	35
logoped	1	16	0	26	61	0
socialni pedagog	2	19	0	25	115	0
drugo:	0	1	0	0	307	0
SKUPAJ	8	123	4	182	1141	42

Tabela 8 kaže, da je kljub temu, da je bilo v raziskavo vključenih 22 vrtcev, sestava svetovalne službe le-teh izjemno maloštevilna ($f=8$), kar znaša glede na število vključenih vrtcev 0,36 svetovalnih delavcev na vrtec. Ti delavci obravnavajo skupno 182 otrok, kar znaša povprečno 22,75 otrok na svetovalnega delavca.

Nekoliko bolje so kadrovsko opolnomočene osnovne šole. V 39 vključenih osnovnih šolah dela skupno 123 svetovalnih delavcev, kar znaša povprečno 3,15 svetovalnega delavca na šolo. Ti delavci obravnavajo skupno 1141 otrok, kar znaša 9,27 otrok na svetovalnega delavca.

V raziskavi sta sodelovali le dve srednji šoli, na katerih delajo štirje svetovalni delavci, ki obravnavajo skupno 42 učencev, kar pomeni povprečno 0,09 svetovalnega delavca na otroka oz. povprečno 2 svetovalna delavca na šolo.

Svetovalna služba vključenih VIZ ustanov je v šolskem letu 2018/2019 obravnavala skupno 1365 otrok/mladostnikov. Sklepamo lahko, da so bili številni drugi otroci/mladostniki deležni mobilne

specialno pedagoške pomoči, pri čemer pa se v praksi odraža pomanjkanje tovrstnega kadra, kar se odraža tudi v podatkih tabele 6, ki nakazuje veliko potrebo po tovrstnem kadru.

Glede na podatke v tabeli 7 se kaže velika potreba po različnih vrstah dodatne strokovne pomoči na celotni VIZ vertikali, kar je zaskrbljujoče in nakazuje potrebo po drugačnih oblikah organizacije te pomoči in opolnomočenju VIZ ustanov.

Tabela 9: Dodatna strokovna pomoč

VIZ ustanove	vrtec	OŠ	SŠ	SKUPAJ
Starostne skupine	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let	
vključeni otroci/mladostniki	5342	11801	975	18118
otroci/mladostniki z odločbo	189	1110	134	1433
Otroci/mladostniki brez odločbe, deležni DSP	181	740	48	969
Otroci/mladostniki brez odločbe, potrebni DSP, ki je VIZ ustanova ne more zagotoviti	279	488	9	776

V zajete vrtce je v šolskem letu 2018/2019 bilo vključenih skupno 5342 otrok, od katerih je imelo 189 (3,54%) otrok odločbo PP. Ob teh je bilo deležnih DSP 181 (3,39%) otrok brez odločbe, 279 (5,22%) otrok brez odločbe, ki bi potrebovali DSP, pa njihova VIZ ustanova ni zmoгла zagotoviti potrebne dodatne pomoči.

V zajete osnovne šole je v šolskem letu 2018/2019 bilo vključenih skupno 11801 učencev, od katerih je imelo 1110 (9,40%) učencev odločbo PP. Ob teh je bilo deležnih DSP 740 (6,27%) učencev brez odločbe, 488 (4,14%) učencem brez odločbe, ki bi potrebovali DSP, pa njihova VIZ ustanova ni zmoгла zagotoviti potrebne dodatne pomoči.

V zajete srednje šole je v šolskem letu 2018/2019 bilo vključenih skupno 975 dijakov, od katerih je imelo 134 (13,74%) dijakov v odločbo PP. Ob teh je bilo deležnih DSP 48 (4,92%) dijakov brez odločbe, 9 (0,92%) dijakom brez odločbe, ki bi potrebovali DSP, pa njihova VIZ ustanova ni zmoгла zagotoviti potrebne dodatne pomoči.

Iz teh podatkov je razvidno, da v sodelujočih VI institucijah v podravski regiji kljub zaposlenim strokovnim delavcem v svetovalni službi in pomoči specialnih pedagogov, logopedov, delovnih terapevtov, psihologov idr. ostaja delež otrok in mladostnikov brez dodatne strokovne pomoči, čeprav bi jo potrebovali. Delež večje potrebe po dodatni strokovni pomoči je največji v predšolskem obdobju.

3. ZAKLJUČEK

V raziskavi je sodelovalo skupno 63 VIZ ustanov, v katere je bilo v šolskem letu 2018/2019 vključenih skupno 18118 otrok/mladostnikov. Med njimi je imelo odločbo o usmeritvi 7,91% otrok/mladostnikov, kar je višje od slovenskega povprečja. Dobre tri tretjine odločb so pripadle osnovnošolski populaciji. Med najmlajšo populacijo so bili najpogosteje obravnavani otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, v osnovni in srednji šoli pa učenci s PPPU.

Ob njih je bilo obravnavanih tudi 969 otrok/mladostnikov brez odločb, pri katerih so šolski strokovni delavci zaznali določene primanjkljaje, in sicer zlasti na področju pozornosti, govorno-jezikovnih težav, čustvenih in vedenjskih težav in grafomotoričnih težav. Teh učencev je glede na skupno število vključenih otrok/mladostnikov 5,34%, pri čemer zaznavajo največ odstopanj pri osnovnošolski populaciji (6,27%), ki ji sledi srednješolska populacija (4,92%), najmanj pa predšolska populacija (3,38%). Visok delež zaznanih primanjkljajev na navedenih področjih pri predšolski in šolski populaciji zbuja resne pomisleke, saj so otroci s temi primanjkljaji podvrženi višjemu tveganju za komorbidnost in stopnjevanje navedenih težav. Ob tem je potrebno poudariti zlasti podatke glede visokih deležev otrok/mladostnikov brez odločbe, potrebnih DSP, ki je VIZ ustanove ne morejo zagotoviti, pri čemer je alarmanten zlasti visok delež pri predšolski populaciji, ki znaša 29,05% vpisanih otrok. V tem deležu je veliko otrok z govorno-jezikovnimi in grafomotoričnimi težavami, kar pomembno korelira z nadaljnjim učnim uspehom učencev. To nakazuje visoko potrebo po preventivnih ukrepih in višji ter bolj ustrezni kadrovski razporejenosti strokovnih delavcev, kar potrjujejo tudi rezultati glede maloštevilne in šibke kadrovske razporejenosti svetovalne službe vrtcev, ki znaša glede na število vključenih vrtcev 0,36 svetovalnih delavcev na vrtec oziroma povprečno 22,75 otrok na svetovalnega delavca.

Ob tem je zaskrbljujoče, da Zavod RS za šolstvo in MIZS ne vodita evidence otrok/mladostnikov, ki so deležni dodatne strokovne pomoči brez odločbe o usmeritvi, zaradi česar ne moremo primerjati pridobljenih podatkov z republiškim povprečjem. Pri pregledu podatkom v zvezi z

učenci s PP v osnovnih šolah s prilagojenim izvajanjem in DSP (MIZS, 2020a), pa se kaže povezava ugotovljenih primanjkljajev z številom izdanih odločb glede na vrsto primanjkljaja, ovire oziroma motnje. MIZS sedaj objavlja samo podatke v zvezi z odločbami, kar izkrivlja realno sliko otrok/mladostnikov, ki potrebujejo ali so že deležni dodatne strokovne pomoči.

V šolskem letu 2018/2019 sodelujoče VIZ ustanove niso zmogle zagotoviti potrebne DSP skupno 776 otrokom/mladostnikom. Večje potrebe so se izkazale zlasti na področju specialno pedagoških obravnav, logopedskih obravnav in psiholoških obravnav, manj pa na področju delovne terapije, socialno pedagoške obravnave in fizioterapije. Med najmlajšo populacijo so najpogosteje obravnavani otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, v osnovni in srednji šoli pa so najpogosteje obravnavani učenci s PPPU. Ti otroci in učenci potrebujejo predvsem logopedsko in specialno pedagoško obravnavo. Poleg otrok s PP so strokovni delavci obravnavali predvsem otroke in učence s težavami na področju pozornosti, z govorno jezikovno in s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki prav tako potrebujejo bodisi logopedsko bodisi specialno pedagoško ali psihološko obravnavo. Ti podatki se skladajo s podatki MIZS (2020a) glede najpogosteje zastopanih kategorij PP pri učencih v osnovnih šolah s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

Podatki naše raziskave so zaskrbljujoči. Zgodnje odkrivanje in intervencija zajemata ključna področja razvoja otrok, med katere uvrščamo fizični razvoj (sposobnosti vida, sluha in gibanja), govorno-jezikovni razvoj (sposobnost govora in komunikacije), socialno – emocionalni razvoj (sposobnost za igro, interakcijo in vzpostavljanje odnosov z drugimi), adaptivni razvoj (sposobnost skrbi zase, hranjenje, oblačenje) in kognitivni razvoj (sposobnost mišljenja in učenja). Spodbujanje razvoja le-teh pomembno vpliva na nadaljnji otrokov napredek, njegovo učno, socialno in čustveno vključenost v VIZ okolje ter na kakovost njegovega življenja in življenja njegove družine (Globačnik, 2010; 2012).

Že Opara idr. (2010), ki so v letu 2010 pripravili analizo VIZ otrok s PP, so izpostavili veliko pomanjkanje ustreznega kadra s področja specialne pedagogike za obravnavo različnih primanjkljajev, ovir, oziroma motenj. Najpomembnejša ugotovitev je bila, da smo uvajanje integracije/inkluzije po sprejetju Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) začeli kadrovsko nepripravljeni, kar se je kazalo z vse večjim pomanjkanjem specialnih pedagogov kot tudi v majhni opremljenosti učiteljev in vzgojiteljev z ustreznimi znanji za

drugačne strategije poučevanja in vzgoje nasploh, v običajnih vrtcih in šolah. Največje pa je bilo pomanjkanje logopedov. Po desetletju razvijanja VIZ otrok s PP se v praksi, glede na izsledke pričujoče raziskave, kaže še vedno ista problematika.

V raziskavi sta sodelovali le dve srednji šoli, na katerih delajo štiri svetovalni delavci, kar pomeni povprečno 0,004 svetovalnega delavca na dijaka. Tudi tukaj se kaže težnja po zagotovitvi virov dodatne strokovne podpore, saj se število usmerjenih dijakov vsako leto povečuje.

Zajeti podatki sodelujočih 63 VIZ ustanov kažejo potrebo po dodatni kadrovske podpore, kar nakazuje tudi njihova velika težnja po sodelovanju v pilotnem projektu. S strokovnimi centri so se odprle nove rešitve, strategije in metode dela, ki nudijo podporo otrokom in mladostnikom s PP, njihovim družinam in VIZ institucijam, v katere so ti otroki/mladostniki vključeni. Mednje uvrščamo preventivne aktivnosti, izobraževanja za strokovne delavce in starše, delavnice za sorojence, vrstnike, otroke s PP in razredne skupnosti ter različne strokovne obravnave otrok/mladostnikov (specialno pedagoška obravnava, logopedska obravnava, likovna terapija, glasbena terapija, fizioterapija, delovna terapija ipd.).

V tujini obstajajo številni primeri, v katerih postajajo šole s prilagojenim programom del lokalnega »proces« inkluzije, in sicer s strokovnim osebjem, ki za pomoč pri ustvarjanju boljših možnosti v rednem sektorju dela na fleksibilen način (Šoln Vrbinc, 2016). Tako se lahko zagotovi ustrezno predšolsko in šolsko okolje, ki obsega ustrezne prilagoditve in poučevanje ter ustrezno specialno pedagoško in rehabilitacijsko pomoč otrokom s PP glede na naravo njegovih VIZ potreb in potreb, katerih zadovoljitev pomeni večjo kakovost njegovega življenja in dela. Hkrati bi s tem omogočili ustrezno porazdeljenost strokovnjakov za posamezne skupine otrok/mladostnikov s PP, sodelovanje vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnjakov med strokovnim centrom, referenčnimi vrtci in šolami ter spremljanje razvoja in napredka otroka v danem predšolskem ali šolskem okolju (Bela knjiga, 2011).

Sklenemo lahko, da se je pri analizi izkazala velika potreba po dodatnih kadrovske virih, saj VIZ inštitucije z obstoječimi viri trenutno ne zmorejo zagotoviti dodatne strokovne pomoči večjemu deležu otrok/mladostnikov, ki to potrebujejo. Iz tega izhaja priporočilo po zagotavljanje razvoja bolj učinkovitih dodatnih strokovnih podpor v lokalnem okolju.

LITERATURA:

- Globačnik B. (ur.). (2010). Analiza vzgoje in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji. Ljubljana: JRZ Pedagoški inštitut.
- Globačnik, B. (2012). Zgodnja obravnava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Krek, J. in Metljak, M. (ur.). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2020a). Podatki v zvezi z učenci s posebnimi potrebami v osnovnih šolah s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/Statistike-in-analize/Tabela_ucenci_s_posebniimi_potrebami.pdf
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2020b). Podatki v zvezi z učenci s posebnimi potrebami v srednješolskih izobraževalnih programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/Statistike-in-analize/Tabela_dijaki_s_posebniimi_potrebami.pdf
- Šoln Vrbinc, P., Švalj, K. in Jakič Brezočnik, M. (2016). Strokovni centri. URN:NBN:SI:DOC-7D3QKXMR from <http://www.dlib.si>

2. Analiza vprašalnika za zunanjo evalvacijo projekta

Z namenom zagotavljanja ciljev (vzpostavitev nacionalne mreže strokovnih institucij, opredelitev normativov in standardov za oblikovanje strokovnih centrov v okviru evalvacije pilotnega projekta ter priprava modela sistemske ureditve strokovnih centrov), je eden izmed pogojev projekta spremljanje in evalviranje realizacije ciljev s strani zunanje institucije ali strokovnjaka.

V sodelovanju z zunanjo evalvatorico projekta Comp@s red. prof. dr. Majdo Schmidt Krajnc je bil oblikovan vprašalnik za pridobitev podatkov in realizacijo zgoraj navedenih ciljev javnega razpisa in za evalvacijo projekta.

Anketa je bila pripravljena v spletni aplikaciji 1-ka in posredovana na elektronske naslove strokovnih delavcev strokovnega centra.

1. VZOREC

Tabela 10: Struktura vzorca glede na starostna obdobja obravnavanih otrok/mladostnikov

Starost otrok, za katere so strokovni delavci Comp@sa izpolnjevali spletno anketo	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let	SKUPAJ
f	40	31	2	73
f(%)	54,79%	42,47%	2,74%	100%

Strokovni delavci projekta so izpolnili vprašalnik za skupno 73 otrok/mladostnikov, obravnavanih v šolskem letu 2018/2019. Med obravnavanimi je bilo največ predšolskih otrok (f(%)=54,79%), nekoliko manj šolske populacije (f(%)=42,47%), najmanj pa dijakov (f(%)=2,74%) (tabela 10). Zaradi tako majhnega numerusa vključenih dijakov podatki za srednje šole niso reprezentativni.

2. REZULTATI Z INTERPRETACIJO

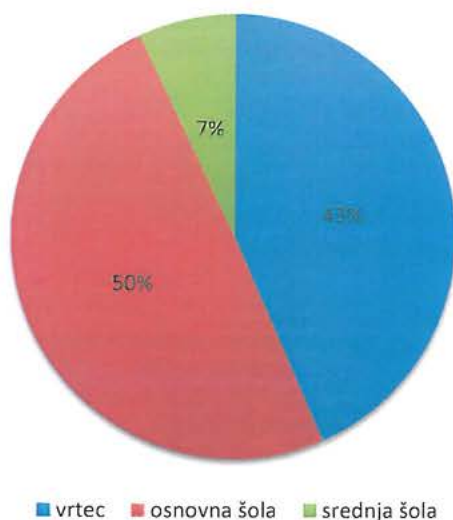
Tabela 11: VIZ ustanove, v katere so vključeni obravnavani otroci/mladostniki

VIZ ustanove, v katere so vključeni obravnavani otroci/mladostniki	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let
1) Vrtec Blaže in Nežica Slovenska Bistrica	10	0	0
2) Vrtec Ivana Glinška Maribor	7	0	0
3) Vrtec Pobrežje Maribor	4	0	0
4) Vrtec Majšperk	3	0	0
5) Vrtec Studenci Maribor	3	0	0
6) Vrtec Tezno Maribor	3	0	0
7) Vrtec Miklavž	2	0	0
8) Vrtec Ptuj	2	0	0
9) VVZ Hoče	2	0	0
10) OŠ Draga Kobala – enota vrtec	1	0	0
11) pomoč so poiskali starši sami, sicer otrok obiskuje vrtec	1	0	0
12) Vrtec "Otona Župančiča" Slov. Bistrica - enota Oplotnica	1	0	0
13) vrtec OŠ Sladki vrh	1	0	0
14) OŠ bratov Polančičev	0	2	0
15) OŠ Breg	0	1	0
16) OŠ Dušana Flisa Hoče	0	1	0
17) OŠ Franca Rozmana - Staneta	0	2	0
18) OŠ Franceta Prešerna Maribor	0	6	0
19) OŠ Gustava Šiliha Maribor	0	2	0
20) OŠ Jožeta Hudalesa Jurovski Dol	0	1	0
21) OŠ Kamnica	0	1	0
22) OŠ Lenart	0	1	0

23) OŠ Miklavž na Dravskem polju	0	2	0
24) OŠ Pohorskega bataljona Oplotnica, podružnica Kebelj	0	2	0
25) OŠ Sladki vrh	0	2	0
26) OŠ Starše	0	5	0
27) OŠ Toneta Čufarja (pomoč so poiskali starši sami)	0	1	0
28) OŠ Zavrč	0	1	0
29) Waldorfska OŠ (pomoč so poiskali starši sami)	0	1	0
30) Gimnazija Ormož	0	0	1
31) III. gimnazija Maribor	0	0	1
SKUPAJ	40	31	2

Obravnavani otroci/mladostniki so bili vključeni skupno v 31 VIZ ustanov, in sicer 13 vrtcev, 15 osnovnih šol in 2 srednji šoli (tabela 11). Največjo potrebo po strokovnih obravnavah je izrazil Vrtec Blaže in Nežica Slovenska Bistrica, saj v tem vrtcu nimajo svetovalne službe.

VIZ ustanove, v katere so vključeni obravnavani otroci/mladostniki

Graf 9: VIZ ustanove, v katere so vključeni obravnavani otroci/mladostniki

Obravnavani otroci/mladostniki so bili vključeni skupno v 31 VIZ ustanov, med katerimi je bila dobra polovica osnovnih šol, nekoliko manj vrtcev (43%), srednji šoli pa le dve (graf 9).

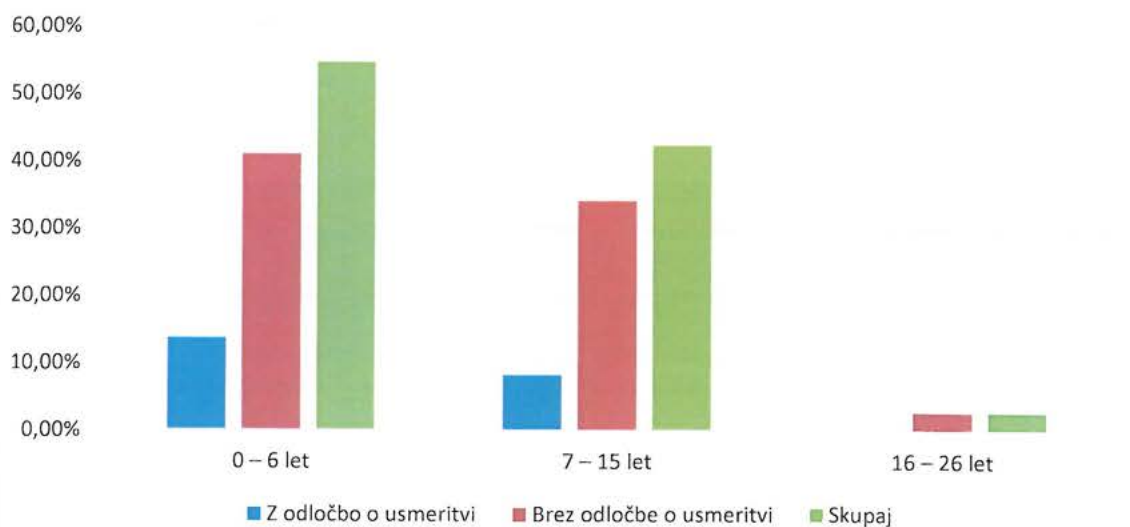
Tabela 12: Delež obravnavanih otrok/mladostnik z odločbo o usmeritvi

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
Obravnavani otroci/mladostniki								
Z odločbo o usmeritvi	10	13,70%	6	8,22%	0	0,00%	16	21,92%
Brez odločbe o usmeritvi	30	41,10%	25	34,25%	2	2,74%	57	78,08%
Skupaj	40	54,79%	31	42,47%	2	2,74%	73	100%

Strokovni delavci projekta so večinoma obravnavali otroke brez odločb (f(%)=78,08%). Skupno so obravnavali tudi 16 (f(%)=21,92%) otrok/mladostnikov z odločbami o usmeritvi (tabela 12). Rezultati kažejo težnjo sodelujočih VIZ ustanov po kadrovske podpori, in sicer zlasti pri otrocih/mladostnikih brez odločb, ki jim je strokovni center nudil bodisi podporo v obliki diagnostičnih postopkov in strokovnih obravnav bodisi svetovanj in izobraževanj za strokovne delavce in starše.

V praksi so strokovni delavci centra zaznali zlasti problematiko zagotavljanja ustreznih oblik in vrst strokovne podpore otrokom, ki so v postopku pridobitve odločbe o usmeritvi in otrokom. Le-ti potrebujejo prehodno intenzivno strokovno obravnavo, s katero bodo opolnomočeni za delovanje v šolskem in domačem okolju oziroma bodo lahko premostili primanjkljaje, ki jih ovirajo pri učenju in delovanju v okolju.

Delež obravnavanih otrok/mladostnikov glede na odločbe o usmeritvi

Graf 10: Delež obravnavanih otrok/mladostnikov glede na odločbe o usmeritvi

Kar tri tretjine obravnavanih predšolskih otrok ($f(\%)=75\%$) ni imelo odločb o usmeritvi. Tudi med osnovnošolsko populacijo velika večina obravnavanih učencev ni imela odločb ($f(\%)=80\%$). Pri srednješolski populaciji pa sta bila obravnavana le dva dijaka, ki nista imela odločb o usmeritvi (graf 10).

Tabela 13: Kategorije PP obravnavanih otrok/mladostnikov z odločbami

Starostna obdobja	MDR	Slep	Gluh	GJM	GO	DB	PPPU	AM	ČVM	Več motenj	Skupaj
0 – 6	1	4	0	1	0	0	0	4	0	0	10
7 – 15	2	0	0	0	1	0	1	2	0	0	6
16 – 26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj	3	4	0	1	1	0	1	6	0	0	16
f(%)	18,75%	25%	0	6,25%	6,25%	0	6,25%	37,5%	0	0	100%

Izmed 16 obravnavanih otrok/mladostnikov z odločbami o usmeritvi so strokovni delavci obravnavali največ otrok z avtističnimi motnjami ($f(\%)=37,5\%$), sledili so slepi ($f(\%)=25\%$), otroci/mladostniki z motnjami v duševnem razvoju ($f(\%)=18,75\%$) in otroci/mladostniki z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno oviranostjo ter PPPU (vsak $f(\%)=6,25\%$) (tabela 13).

V tabeli 13 ni navedenega števila obravnavanih otrok/mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, saj pri tej populaciji niso potekale individualne obravnave, ampak so se strokovni delavci vključevali v oddelčne in razredne skupnosti, v katerih so izvajali delavnice socialnega učenja, razredni management in druge podobne aktivnosti, vezane na celotne skupine. Ob tem so strokovni delavci izvajali svetovalne storitve za starše in strokovne delavce vrtcev in šol.

Tabela 14: Opravljena storitev na področju diagnostike in prepoznavanja posebnih potreb

Opravljena diagnostika	da		ne		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
0 – 6 let	15	20,55%	25	34,25%	40	54,79%
7 – 15 let	23	31,51%	8	10,96%	31	42,47%
16 – 26 let	2	2,74%	0	0%	2	2,74%
Skupaj	40	54,79%	33	45,21%	73	100%

Strokovni delavci centra so opravili storitve na področju diagnostike in prepoznavanja posebnih potreb pri dobri polovici vseh obravnavanih otrok/mladostnikov ($f(\%) = 52,79\%$) (tabela 14) in pri 70,17% vseh vključenih otrok/mladostnikov brez odločbe (skupno jih je bilo 57%), kar kaže na veliko potrebo vključenih VIZ ustanov po tovrstnih storitvah. Pri tem je bilo največ storitev opravljenih pri osnovnošolski populaciji ($f(\%) = 31,51\%$), ki ji sledi predšolska populacija ($f(\%) = 20,55\%$), med dijaki pa sta bila opravljena pregleda le dveh učencev.

Tabela 15: Področje diagnostike glede na starostna obdobja otrok/mladostnikov

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
specialno pedagoška	6	15,00%	19	47,50%	2	5,00%	27	67,50%
logopediska	8	20,00%	2	5,00%	0	0	10	25,00%
delovnoterapetska	1	2,50%	0	0,00%	0	0	1	2,50%
tiflopedagoška	0	0,00%	1	2,50%	0	0	1	2,50%
psihološka	0	0,00%	1	2,50%	0	0	1	2,50%
socialno pedagoška	0	0,00%	0	0,00%	0	0	0	0,00%
Skupaj	15	37,50%	23	57,50%	2	5,00%	40	100,00%

Izmed skupno 40 diagnostičnih postopkov so strokovni delavci centra izvedli največ specialno pedagoških pregledov ($f(\%) = 67,50\%$), ki jim sledijo logopedski pregledi ($f(\%) = 25,00\%$). Delovnoterapevtska, tiflopedagoška in psihološka diagnostika so bile opravljene le 1x. Najpogosteje so diagnostiko potrebovali v osnovnih šolah ($f(\%) = 57,50\%$), nekoliko manj pa v vrtcih ($f(\%) = 37,50\%$). V srednjih šolah niso potrebovali diagnostike dijakov. Pri osnovnošolski populaciji je bila najpogosteje izvedena specialno pedagoška diagnostika, pri predšolski populaciji pa logopedska diagnostika (tabela 15).

Rezultati so pričakovani, saj se v osnovni šoli pri učencih izmed vseh kategorij PP najpogosteje izkazujejo primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Ko jih učitelji ali svetovalna služba zaznajo, je potrebno čim prej opraviti podrobno specialno pedagoško diagnostiko, ki predstavlja temelj za načrtovanje, izvajanje in sprejemanje nadaljnjih ukrepov. Pričakovane so bile tudi težnje vrtcev po storitvi logopedske diagnostike, saj sodobne raziskave in izkušnje iz prakse izpostavljajo perečo problematiko pogostih govorno-jezikovnih motenj pri tej populaciji otrok. Zgodnja diagnostika je ključna za nudenje ustrezne podpore tako otroku kot šolskim strokovnim delavcem in družini otroka. Ustrezna celostna obravnava pomembno vpliva na nadaljnji potek otrokovega razvoja in zmanjšuje možnosti pojava sekundarnih motenj.

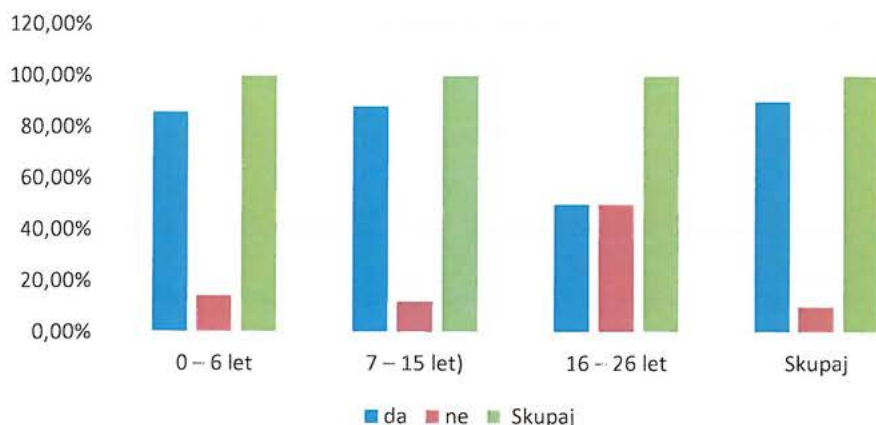
Tabela 16: Zaznano odstopanje v razvoju pri opravljanju diagnostike

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
da	12	85,71%	22	88,00%	1	50,00%	35	87,50%
ne	2	14,29%	3	12,00%	1	50,00%	5	12,50%
Skupaj	14	100,00%	25	100,00%	2	100,00%	40	100,00%

Strokovni delavci centra so zaznali odstopanja v razvoju pri 87,50% otrok/mladostnikov (tabela 16), pri katerih so opravili diagnostiko, kar potrjuje dobro presojo strokovnih delavcev sodelujočih VIZ ustanov glede primanjkljajev in diagnostičnih postopkih pri opazovanih otrocih/mladostnikih.

Delež zaznanih odstopanj v razvoju pri opravljanju diagnostike

Graf 11: Delež zaznanih odstopanj v razvoju pri opravljanju diagnostike

Tako pri predšolskih otrocih kot pri šolski populaciji se je izkazala nad 85% upravičenost postopka diagnostike (graf 11), kar nakazuje potrebo po tovrstnih storitvah. Prav tako se je pokazalo odstopanje pri enem od obeh dijakov.

Tabela 17: Področja ugotovljenih odstopanj v razvoju

Področje odstopanj v razvoju	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let	SKUPAJ	SKUPAJ f(%)
odstopanja na več razvojnih področjih (otrok ima hkrati dve ali več motenj, primanjkljajev, ovir ali diagnosticiranih bolezni)	4	14	0	18	51,43%
primanjkljaji na posameznih področjih učenja	0	7	1	8	22,86%
govor in/ali jezik	6	0	0	6	17,14%
senzorna integracija (težave organiziranja senzornih informacij in dražljajev)	2	0	0	2	5,71%
čustven in/ali vedenjski razvoj	0	1	0	1	2,86%
motorični nemir in/ali motnje pozornost	0	0	0	0	0,00%
duševni razvoj	0	0	0	0	0,00%

motorika (fina, groba ali grafomotorika)	0	0	0	0	0,00%
znaki AM	0	0	0	0	0,00%
SKUPAJ	12	22	1	35	100,00%

Strokovni delavci so v diagnostičnih postopkih najpogosteje ugotovili odstopanja na več razvojnih področjih ($f(\%) = 51,43\%$), čemur sledijo PPPU ($f(\%) = 22,86\%$) in govorno-jezikovni primanjkljaji ($f(\%) = 17,14\%$). Med otroci/mladostniki z več primanjkljaji so se najpogosteje odražale težave motoričnega nemira in/ali motnje pozornosti in odstopanja na področju govora in/ali jezika. Med predšolskimi otroki so bile najpogosteje zaznane težave na področju govora in/ali jezika, med učenci pa odstopanja na več razvojnih področjih (tabela 17).

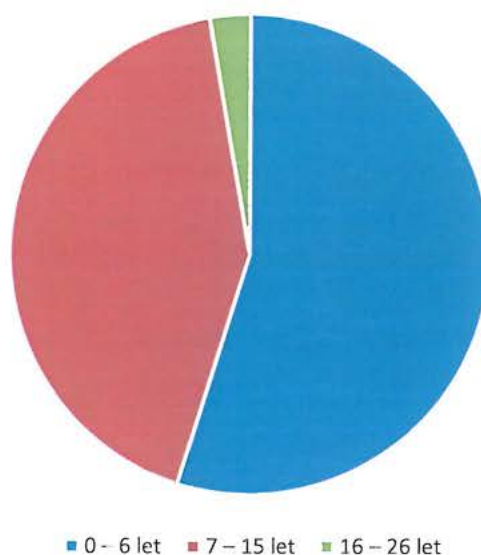
Podatki se skladajo s pogostostjo pojava PPPU in kombinacije več motenj na republiški ravni. Po podatkih MIZS je bilo v šolskem letu 2018/2019 kar 29,9% učencev s PP z več motnjami, v šolskem letu 2019/2020 pa 29,6% (MIZS, 2020a). Glede na druge vrste primanjkljajev, ovir ali motenj spada pogostost te kategorije na drugo mesto, takoj za PPPU, ki zajema slabo polovico vseh odločb. Tako je imelo v šolskem letu 2018/2019 kar 42,2% vseh učencev s PP odločbo za PPPU, v šolskem letu 2019/2020 pa 41,3% (prav tam).

Tabela 18: Izvajanje individualnih strokovnih obravnav

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
da	32	43,84%	12	16,44%	2	2,74%	46	63,01%
ne	8	10,96%	20	27,40%	0	0,00%	27	36,99%
Skupaj	40	54,79%	32	43,84%	2	2,74%	73	100,00%

Izmed 73 vključenih otrok/mladostnikov so strokovni delavci centra izvajali individualne strokovne obravnave z 46 otroki/mladostniki, kar predstavlja 63,01% vseh vključenih otrok/mladostnikov (tabela 18).

Individualne strokovne obravnave

Graf 12: Delež otrok/mladostnikov, vključenih v individualne obravnave, po starostnih skupinah

Največ je bilo obravnavanih predšolskih otrok ($f(\%) = 45,21\%$), nato osnovnošolskih učencev ($f(\%) = 15,07\%$), najmanj pa dijakov ($f(\%) = 2,74\%$) (graf 12).

Tabela 19: Področja individualnih obravnav glede na starostne skupine

Področja individualnih obravnav	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let	Skupaj
delovna terapija	18	0	0	18
logopedška obravnava	9	1	0	10
specialno pedagoška obravnava	4	5	0	9
psihološka obravnava	0	5	2	7
tiflopedagoška obravnava	0	1	0	1
glasbena terapija	1	0	0	1
socialno pedagoška obravnava	0	0	0	0
fizioterapija	0	0	0	0
likovna terapija	0	0	0	0
hipoterapija	0	0	0	0
neurofeedback terapija	0	0	0	0
drugo:	0	0	0	0

Skupaj:	32	12	2	46
---------	----	----	---	----

Strokovni delavci centra so nudili predšolskim otrokom izmed vseh individualnih obravnav največ delovne terapije in logopedskih obravnav. Med šolsko populacijo pa so nudili najpogosteje specialno pedagoško in psihološko obravnavo (tabela 19).

Tekom izvajanja projekta so podravski vrtci izrazili veliko potrebo po zagotavljanju obeh vrst obravnav in opozorili na težave v govorno-jezikovnem razvoju in razvoju motorike vpisanih otrok. V projektu smo skušali zadostiti tem potrebam, vendar je bilo povpraševanje na terenu bistveno večje od kadrovske zmožnosti strokovnega centra. V okviru srečanj koordinatorjev projektov na MIZS tekom projekta smo opozorili na to problematiko in izpostavili dolgoročne posledice nezmožnosti zagotavljanja ustrezne zgodnje obravnave na nadaljnji otrokov razvoj in kakovost življenja njihovih družin.

Število opravljenih ur individualnih obravnav je znašalo 595 ur, kar predstavlja na otroka/mladostnika povprečno 14,17 ur.

Tabela 20: Vključenost otrok/mladostnikov v skupinske obravnave glede na starostne skupine

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
Število skupinskih obravnav	3	4,11%	0	0,00%	0	0,00%	3	4,11%
Skupno število obravnavanih otrok/mladostnikov	40	54,79%	31	42,47%	2	2,74%	73	100%

Izmed 73 vključenih otrok/mladostnikov so bili v skupinske obravnave vključeni le trije otroci (7,5%) v predšolskem obdobju, kar pomeni, da je bil delež otrok, deležnih skupnih obravnav 4,11% (tabela 20).

Tukaj moramo izpostaviti številne izvedene in že omenjene delavnice socialnega učenja, razrednega menedžmenta idr., s katerimi smo poskušali vzpostaviti boljšo razredno klimo v »problematičnih« razredih in tako vplivati na socialno vključenost otrok/mladostnikov.

Evalvacijski vprašalnik, na podlagi katerega je izvedena ta analiza, se usmerja na konkretnega otroka/mladostnika, deležnega pomoči, zaradi česar ne zajema podatkov glede izvedenih delavnic, usmerjenih v celotne oddelčne skupnosti.

Tabela 21: Svetovanje obravnavanemu otroku/mladostniku

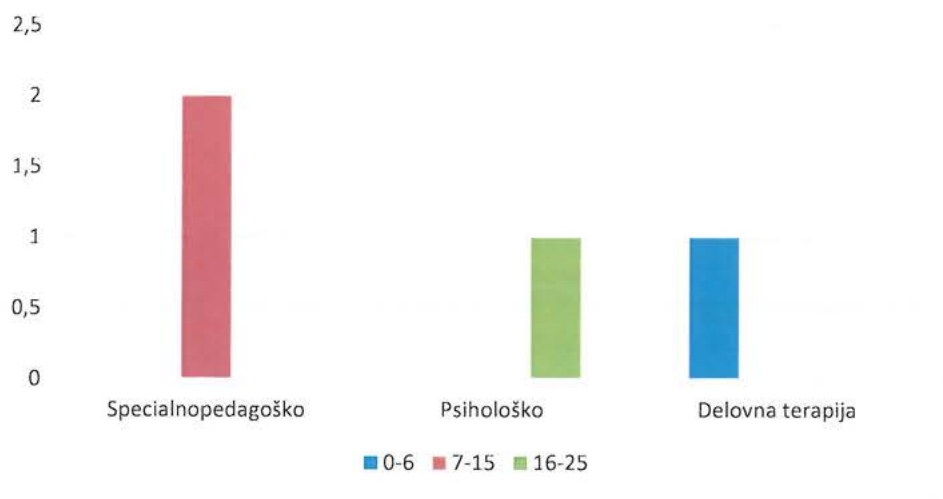
Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
Svetovanje otroku/mladostniku	1	4,11%	2	2,74%	1	0,00%	4	5,48%
Skupno število obravnavanih otrok/mladostnikov	40	54,79%	31	42,47%	2	2,74%	73	100%

Strokovni delavci so nudili storitev svetovanja štirim obravnavanim otrokom/mladostnikom, kar znaša 5,48% vseh obravnavanih otrok/mladostnikov (tabela 21).

Tabela 22: Delež otrok/mladostnikov, deležnih storitev svetovanja glede na starostna obdobja in področje svetovanja

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
Področja svetovanja								
specialno pedagoško	0	0,00%	2	2,74%	0	0,00%	2	2,74%
psihološko	0	0,00%	0	0,00%	1	1,37%	1	1,37%
delovno terapevtsko	1	1,37%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,37%
Skupaj	1	1,37%	2	2,74%	1	1,37%	4	5,48%
Skupno število obravnavanih otrok/mladostnikov	40	54,79%	31	42,47%	2	2,74%	73	100%

področje svetovanja otroku/mladostniku

Graf 13: Število otrok/mladostnikov, deležnih storitev svetovanja glede na starostna obdobja in področje svetovanja

Dva osnovnošolska otroka (2,74%) sta bila deležna specialno pedagoškega svetovanja, en dijak je bil deležen psihološkega svetovanja, en predšolski otrok pa delovno terapevtskega svetovanja, ki je obsegalo demonstracijo dnevnih aktivnosti za čim večjo samostojnost otroka (tabela 22 in graf 13).

Tabela 23: Število ur opravljenih storitev svetovanja otroku/mladostniku

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
specialno pedagoško	0	0,00%	6	9,84%	0	0,00%	6	9,84%
psihološko	0	0,00%	0	0,00%	5	8,20%	5	8,20%
delovno terapevtsko	50	81,97%	0	0,00%	0	0,00%	50	81,97%
Skupaj	50	81,97%	6	9,84%	5	1,37%	61	100,00%

Največ ur svetovanja (50 ur) je bil deležen predšolski otrok, dva osnovnošolska otroka sta bila deležna skupaj 6 ur svetovanja, en dijak pa je bil deležen 5 ur svetovanja (tabela 23). Povprečje ur svetovanja na otroka/mladostnika znaša 15,25 ur.

Tabela 24: Svetovanje strokovnim delavcem, ki delajo z obravnavanim otrokom/mladostnikom

Svetovanje strokovnim delavcem	f	f(%)
da	49	67,12%
ne	21	28,77%
neodgovorjeno	3	4,11%
Skupaj	73	100,00%

Strokovni delavci centra so svetovali tudi šolskim strokovnim delavcem obravnavanih otrok/mladostnikov, in sicer v 67,12% obravnavanih primerov, pri čemer trije strokovni delavci niso odgovorili na to vprašanje (tabela 24).

Rezultati nakazujejo veliko potrebo šolskih strokovnih delavcev po svetovalnih storitvah. Pogosto so potrebovali več informacij glede otrokovih/mladostnikovih primanjkljajev in strokovnega dela z le-tem.

Tabela 25: Število svetovanj in število ur storitev svetovanj strokovnim delavcem, ki delajo z otrokom/mladostnikom

Število ur storitev svetovanj strokovnim delavcem	Število svetovanj		Število ur	
	f	f(%)	f	f(%)
delovno terapevtsko svetovanje	63	55,75%	67	51,94%
logopedsko področje	1	0,88%	1	0,78%
psihološko področje	1	0,88%	1	0,78%
specialno pedagoško področje	48	42,48%	60	46,51%
Skupaj	113	100,00%	129	100,00%

Področja svetovanja so obsegala predvsem vsebine iz delovne terapije, specialne pedagogike, logopedije in psihologije (tabela 25). Poleg tega so izrazili vprašanja glede skupinske dinamike, dela s starši in razrednega menedžmenta.

Strokovni delavci so nudili svetovanje v primeru 67 obravnavanih otrok/mladostnikov, kar znaša 67,12% obravnavanih primerov, pri čemer so izvedli največ svetovanj s področja delovne

terapije (55,75%) in specialne pedagogike (42,48%) ter po eno svetovanje iz logopedskega in psihološkega področja. Skupaj so izvedli 113 svetovanj, kar znaša 129 ur svetovanja (tabela 25).

Tabela 26: Število svetovanj staršem obravnavanega otroka/mladostnika

Svetovanje strokovnim delavcem	f	f(%)
da	27	36,99%
ne	43	58,90%
neodgovorjeno	3	4,11%
Skupaj	73	100,00%

Strokovni delavci centra so svetovali 27. staršem izmed 73 obravnavanih otrok/mladostnikov, kar znaša 36,99%, pri čemer trije strokovni delavci niso odgovorili na to vprašanje (tabela 26).

Tabela 27: Področje svetovanja staršem

Področje svetovanja staršem	f	f(%)
Specialno pedagoško	10	37,04%
logopedsko	10	37,04%
delovnoterapevtsko	6	22,22%
psihološko	1	3,70%
tiflopedagoško	0	0,00%
socialno pedagoško	0	0,00%
fizioterapevtsko	0	0,00%
hipoterapevtsko	0	0,00%
svetovanje s področja neurofeedback terapije	0	0,00%
drugo	0	0,00%
Skupaj	27	100,00%

Starši obravnavanih otrok/mladostnikov so potrebovali predvsem svetovanja s področja specialne pedagogike in logopedije (skupno 78,04% svetovanj), manj pa s področja delovne terapije in psihološkega svetovanja (tabela 27).

Rezultati se skladajo s področji obravnav, ki so jih strokovni delavci centra zagotavljali vključenim otrokom/mladostnikom. Pri tem se bile v ospredju specialno pedagoške, logopedske

in delovno terapevtske obravnave. Posledično so s teh področij prejeli svetovanje tudi njihovi starši. Strokovni delavci so z njimi opravili 56 storitev svetovanja.

Tabela 28: Vključenost strokovnih delavcev Comp@sa v razširjene time obravnavanih otrok/mladostnikov (tim strokovnjakov, ki svetuje šoli o posameznem otroku)

Starostna obdobja	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let		Skupaj	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
Vključenost strokovnih v razširjene time	15	68,18%	7	31,82%	0	0,00%	22	100%

Strokovni delavci Comp@sa so se vključevali tudi v razširjene time obravnavanih otrok/mladostnikov. Namen teh timov je svetovati šoli glede dela z dotičnim otrokom/mladostnikom in spremljati njegov napredek. Skupaj se je v razširjene time vključilo 22 strokovnih delavcev centra. Strokovni delavci centra so bili najpogosteje vključeni v razširjene time za predšolske otroke (f(%)= 68,18%), manj pa v time za šolsko populacijo (f(%)=31,82%) (tabela 28).

Tabela 29: Sestava razširjenega tima

Sestava razširjenega tima	f	f(%)
Strokovni delavci Comp@sa	22	36,07%
Drugi strokovni delavci	39	63,93%
Skupaj	61	100%

Število vključenih strokovnih delavcev v razširjenem timu je bilo skupno 61, in sicer 22 strokovnih delavcev Comp@sa in 39 drugih strokovnih delavcev, kar znaša 3,6 strokovnih delavcev v razširjenem timu za posameznega obravnavanega otroka/mladostnika (tabela 29). Pri tem so strokovni delavci centra opravili skupno 12 ur srečanj razširjenega tima, kar pomeni, da se vsi razširjeni timi niso sestali neposredno, ampak je korespondenca potekala preko drugih komunikacijskih kanalov.

Tabela 30: Profil strokovnih delavcev v razširjenem timu za otroka/mladostnika po starostnih obdobjih

Starostne skupine	0 – 6 let	7 – 15 let	16 – 26 let	SKUPAJ

Profil strokovnih delavcev	f	f	f	f	f(%)
specialni pedagog, defektolog	5	5	0	10	25,64%
socialni delavec	1	6	0	7	17,95%
psiholog	0	6	0	6	15,38%
učitelj	0	6	0	6	15,38%
socialni pedagog	2	2	0	4	10,26%
logoped	4	0	0	4	10,26%
tiflopedagog	1	0	0	1	2,56%
vzgojitelj	1	0	0	1	2,56%
surdopedagog	0	0	0	0	0,00%
delovni terapevt	0	0	0	0	0,00%
fizioterapevt	0	0	0	0	0,00%
likovni terapevt, likovni pedagog	0	0	0	0	0,00%
glasbeni terapevt	0	0	0	0	0,00%
zdravnik	0	0	0	0	0,00%
ravnatelj	0	0	0	0	0,00%
SKUPAJ	14	25	0	39	100,00%

V razširjene strokovne time so bile najpogosteje vključeni specialni pedagogi (f(%)= 25,64%), ki jim sledijo socialni pedagogi (f(%)= 17,95%), v enakem deležu psihologi in učitelji (f(%)= 15,38%), socialni pedagogi in logopedi (f(%)= 10,26%), najmanj pa tiflopedagogi in vzgojitelji (f(%)= 2,56%). V predšolskem obdobju so bili v razširjene time najpogosteje vključeni specialni pedagogi in logopedi, v šolskem obdobju pa socialni pedagogi, logopedi in učitelji (tabela 30).

Tabela 31: Število izvedenih izobraževanj strokovnih delavcev projekta v VIZ ustanovi, v katero je vključen obravnavan otrok/mladostnik

Izvedena izobraževanja	0-6 let	7-15 let	16-26 let

Spodbujanje govorno-jezikovnega razvoja predšolskega otroka	6	0	0
Delovno srečanje vzgojiteljic, ki imajo v skupino vključene otroke s posebnimi potrebami: Osvežitev, obnovitev, usmeritve pri delu z otroki s pp - (predavanje)	1	0	0
Skupaj	7	0	0

Strokovni delavci projekta so izvedli skupno 7 izobraževanj v VIZ ustanovah, v katere so bili vključeni obravnavani otroci. Vsa izobraževanja so bila izvedena za vrtce oziroma delo z najmlajšo populacijo otrok. Področja izobraževanj so vsebovala znanja za spodbujanje govorno-jezikovnega razvoja predšolskih otrok in smernice za delo z otroki s PP (tabela 31).

Glede na 73 obravnavanih otrok/mladostnikov so VIZ institucije potrebovale torej povprečno izobraževanja za 9,58% vključenih otrok/mladostnikov. Vendar moramo pri tem deležu upoštevati, da so nekateri obravnavani otroci bili vključeni v iste VIZ inštitucije, kar pomeni, da so strokovni delavci projekta z izvedenimi izobraževanji prenesli na šolske strokovne delavce znanja, potrebna za delo z več kot enim vključenim otrokom/mladostnikom. Zato pri kasneje vključenih otrocih/učencih morda ni bilo več izkazane potrebe po že posredovanih znanjih.

Tabela 32: Struktura udeležencev izobraževanj strokovnih delavcev projekta

Struktura udeležencev	Št. strokovnih delavcev	Št. staršev	Skupaj
Spodbujanje govorno-jezikovnega razvoja predšolskega otroka	11	8	19
Delovno srečanje vzgojiteljic, ki imajo v skupino vključene otroke s posebnimi potrebami: Osvežitev, obnovitev, usmeritve pri delu z otroki s pp - (predavanje)	23	0	23
Skupaj	34	8	42

Izvedenih izobraževanj se je udeležilo 34 strokovnih delavcev vrtcev in 8 staršev, skupno 42 udeležencev (tabela 32). Ker je bilo v projekt vključenih 40 predšolskih otrok, odraža velik delež

udeleženih strokovnih delavcev njihove potrebe po izobraževanjih s področja dela s predšolskimi otroci s PP.

Tabela 33: Prilagoditve didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za obravnavanega otroka/mladostnika

Starostno obdobje	Potrebne prilagoditve	Število ur dela za prilagoditve
0-6 let	36	57
7-15 let	19	42
16-26 let	0	0
Skupaj:	55	99

Strokovni delavci so morali izvedbi prilagoditve didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za skupno 55 izmed 73 obravnavanih otrok/mladostnikov (tabela 33), kar pomeni, da je potrebovalo prilagoditve skupno 75,34% obravnavanih otrok/mladostnikov.

Največ prilagoditev didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv so potrebovali predšolski otroci in sicer izmed skupno 40 obravnavanih otrok kar 36, kar znaša 90% vseh obravnavanih predšolskih otrok. Nekoliko manj prilagoditev so potrebovali osnovnošolski otroci, in sicer 19 izmed 31 obravnavanih učencev, kar znaša 61,29% vseh obravnavanih v tem starostnem obdobju. Edini, ki niso potrebovali dodatnih prilagoditev materialov, so bili dijaki.

Graf 14: Število ur dela, potrebnega za prilagoditve didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za obravnavanega otroka/mladostnika

Za izvedbo prilagoditev didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za obravnavanega otroka/mladostnika so strokovni delavci potrebovali skupno 99 ur dela, in sicer največ za predšolsko populacijo (graf 14). Pri tem so strokovni delavci poročali, da večino gradiv

za otroke pripravijo sami, da morajo večinoma pripraviti prilagoditve za vsako uro strokovne obravnave z otrokom in da so pripravljali tudi materiale, ki so jih posredovali vzgojiteljicam. Ena izmed strokovnih delavk navaja naslednje: *»Prilagajala sem različna delovna gradiva in didaktične pripomočke kot so izdelava kartončkov za tiha opozorila in pomoč učencu pri pouku ter za neposredno pomoč učencu ob sprejemanju novih učnih vsebin, izvajala sem tudi prilagajanje domačih nalog, kopiranje in zapisovanje tabelskih slik ter barvnih opor in urejala zapise, pripravljala sem gradiv pri vzgojnih vsebinah - likovna, glasbena, športna vzgoja, izdelala sem različne didaktične pripomočke za fino motoriko, orientacijo, koordinacijo, govor in jezik...«*

Iz zgornjega zapisa lahko razberemo, da potrebujejo strokovni delavci veliko časa ne le za pripravo gradiv in pripomočkov za izvedbe lastnih strokovnih obravnav z otroki/mladostniki, ampak tudi za pripravo gradiv, pripomočkov in materialov, namenjenih opolnomočenju otroka/mladostnika pri šolskem in domačem delu. Pogosto je strokovnim delavcem tovrstno delo samoumevno, zaradi česar so imeli večje težave pri odgovarjanju na to vprašanje, saj so težko ocenili realen čas, namenjen temu delu.

Zaključek

Na regionalnem področju delovanja strokovnega centra se je izkazala največja potreba po diagnostičnih in strokovnih obravnavaх otrok in mladostnikov brez odločb, ob čemer so VIZ inštitucije in starši potrebovali tudi strokovno svetovanje in dodatna usposabljanja. To nakazuje odstopanja med inkluzivno politiko in trenutnimi zmožnostmi zagotavljanja ustreznih kadrovskih in drugih virov za kakovostno inkluzivno prakso, o katerih poročajo tudi druge domače študije (npr. Schmidt in Čagran, 2011; Schmidt Krajnc, 2018; Topolovec in Schmidt, 2015; Kavkler idr., 2015; Peček idr., 2013).

Strokovni delavci centra so opravili storitve na področju diagnostike in prepoznavanja posebnih potreb pri dobri polovici vseh obravnavanih otrok/mladostnikov, pri čemer je potrebovalo pregled kar 70,17% otrok/mladostnikov brez odločbe (skupno 57% obravnavanih), kar nakazuje veliko potrebo po zagotavljanju tovrstnih storitev. Na področju diagnostike so strokovni delavci centra izvedli največ specialno pedagoških in logopedskih pregledov otrok/mladostnikov. Specialno pedagoška diagnostika je bila najpogosteje izvedena na osnovnošolski populaciji, logopedska diagnostika pa pri predšolski populaciji. Med predšolsko populacijo so bile

najpogosteje zaznane težave na področju govora in/ali jezika, med šolsko populacijo pa odstopanja na več razvojnih področjih, kjer so se najpogosteje odražale težave motoričnega nemira in/ali motnje pozornosti in odstopanja na področju govora in/ali jezika. Temu so sledili PPPU in govorno-jezikovni primanjkljaji. Ti podatki se ujemajo s vsakoletnimi nacionalnimi statističnimi podatki MIZS (2020a) glede števila odločb osnovnošolcev s PPPU in z več motnjami ter pojavnostjo govorno-jezikovnih motenj pri predšolski populaciji (MIZS, 2020a).

Alarmantno je, da so strokovni delavci centra zaznali odstopanja v razvoju pri veliki večini (87,50%) otrok/mladostnikov brez odločb o usmeritvi, pri katerih so opravili diagnostiko, kar sicer potrjuje dobro presojo strokovnih delavcev sodelujočih VIZ ustanov glede težav v razvoju in pri učenju teh otrok, vendar obenem nakazuje, da bi ti otroci/mladostniki brez podpore strokovnega centra ostali brez potrebnih dodatnih strokovnih podpor in prilagoditev, ki izhajajo iz temeljite diagnostike.

Zaskrbljujoči so tudi podatki glede potrebnih obravnav v predšolskem obdobju, kjer rezultati kažejo ogromne potrebe po delovni terapiji in logopedskih obravnavah, ob čemer se poraja tudi vprašanje odgovornosti družbe do najmlajše populacije ranljivih skupin.

Velik interes sodelujočih inštitucij po diagnostičnih pregledih in težnji po sodelovanju s strokovnim centrom nasploh nakazuje vrzel v inkluzivni praksi, kjer primanjkuje kvalificiranega kadra za opravljanje tovrstnih storitev, kar je problematično z vidika čim prejšnje celostne podpore otroku in družini. Ob tem je alarmantno, da so strokovni delavci centra zaznali odstopanja v razvoju pri veliki večini (87,50%) otrok/mladostnikov, pri katerih so opravili diagnostiko, kar sicer potrjuje dobro presojo strokovnih delavcev sodelujočih VIZ ustanov glede težav v razvoju teh otrok, vendar obenem nakazuje, da bi ti otroci/mladostniki brez podpore strokovnega centra ostali brez potrebnih dodatnih strokovnih podpor in prilagoditev, ki temeljijo na diagnostičnem postopku. Nezmožnost VIZ inštitucij po zagotavljanju ustreznega strokovnega kadra prispeva k njihovem neenakopravnem položaju v VIZ procesu, na kar opozarjajo tudi domači strokovnjaki (npr. Pretnar, 2012; Kavkler, 2011; Schmidt Krajnc, 2018). Različne prilagoditve je potrebovalo kar 75,34% obravnavanih otrok/mladostnikov, pri čemer so strokovni delavci centra namenili veliko časa ne le za pripravo gradiv in pripomočkov za izvedbo lastnih strokovnih obravnav z otroki/mladostniki, ampak tudi za pripravo gradiv,

pripomočkov in materialov, namenjenih opolnomočenju otroka/mladostnika pri šolskem in domačem delu.

Strokovni delavci centra so individualno obravnavali največ predšolskih otrok, pri katerih se je izkazala večja potreba po logopedskih in delovno terapevtskih obravnavah. Med šolsko populacijo pa so strokovni delavci nudili največ individualnih specialno pedagoških in psiholoških obravnav. Ob individualnih obravnavah so potekale tudi druge oblike dela. Pri otrocih/mladostnikih s čustvenimi in vedenjskimi motnjami so se strokovni delavci vključevali v oddelčne in razredne skupnosti, v katerih so izvajali delavnice socialnega učenja, razredni management in druge podobne aktivnosti, vezane na celotne skupine, s čimer smo vplivali na socialno vključenost teh učencev in izboljšanje razredne/skupinske klime.

Izmed obravnavanih otrok/mladostnikov z odločbami o usmeritvi so strokovni delavci obravnavali največ otrok z avtističnimi motnjami, slepih in slabovidnih, otrok/mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju, z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno oviranostjo in s PPPU.

Ob tem so strokovni delavci izvajali tudi svetovalne storitve za otroke/mladostnike, starše in strokovne delavce vrtcev in šol. Čeprav imajo strokovni delavci vrtcev in šol pedagoško izobrazbo, so strokovni delavci centra nudili storitve svetovanja šolskim strokovnim delavcem kar v 67,12% obravnavanih primerov otrok/mladostnikom. Področja svetovanja so obsegala predvsem dodatne informacije o otrokovih primanjkljajih, prilagoditvah izvajanja VIZ procesa in razvijanja šibkejših področij otroka/učenca, svetovanje glede skupinske dinamike, razrednega managementa in dela s starši. Obsežnost teh storitev in visoka pripravljenost strokovnega kadra sodelujočih vrtcev in šol odraža njihovo stisko in pomanjkanje kompetentnosti ter suverenosti pri zagotavljanju ustreznih oblik podpor otrokom/mladostnikom z različnimi primanjkljaji. Na to opozarjajo tudi druge domače raziskave, ki navajajo pomanjkanje znanja in izkušenj učiteljev za delo z učenci s PP (Peček in Lesar, 2006; Brenčič, 2010), ob čemer izražajo svojo nemoč in nepoznavanje ustreznih strategij in tehnik poučevanja posameznih skupin učencev s PP (Arzenšek Krajačič, 2018), različnih strategij prepoznavanja primanjkljajev ter strategij za soočanje z neustreznim in agresivnim vedenjem učencev (Peklaj idr., 2009, Schmidt in Čagran, 2011; Rapuš Pavel, 2010).

Starši obravnavanih otrok/mladostnikov so potrebovali predvsem svetovanja s področja specialne pedagogike in logopedije, manj pa s področja delovne terapije in psihološkega svetovanja. Ob tem je potrebno izpostaviti, da je strokovni center obravnaval tudi družine otrok, pri katerih so prvi stik z našim centrom vzpostavili starši in ne VIZ inštitucije, v katere so vključeni njihovi otroci. V teh primerih je bilo moč zaznati veliko stisko staršev, ki v lokalnem okolju niso zmogli pridobiti ustreznih oblik strokovne pomoči. V pogovorih se je izrazila predvsem težnja po diagnostičnem pregledu, svetovanju glede otrokovih primanjkljajev in zagotavljanja pomoči v domačem okolju in po pomoči v komunikaciji s strokovnimi delavci vrtcev/šol. Pričevanja staršev in stiske, ki so jih izražali pri soočanju s primanjkljaji otroka, niso spodbudne. Izkušnje strokovnega centra potrjujejo, da je potrebno partnerstvu šol z družinami učencev nameniti posebno pozornost, saj predstavlja sodelovanje ključni dejavnik uspešne VIZ inkluzije (Schmidt Krajnc, 2018; Josilowski in Morris, 2019). Aktivno sodelovanje šole in staršev bistveno prispeva k učinkovitosti intervencijskih strategij in posledično k razvoju in akademski ter socialni vključenosti otroka/mladostnika (Kavkler, 2011; Josilowki in Morris, 2019). Ob tem lahko starši učiteljem nudijo znanje, védenje o otroku in vrednote oziroma prispevajo velik kulturni kapital (Schmidt Krajnc, 2018).

Strokovni delavci Comp@s-a so se vključevali tudi v razširjene time obravnavanih otrok/mladostnikov. Namen teh timov je svetovali šoli glede dela z dotičnim otrokom/mladostnikom in spremljati njegov napredek. Skupaj se je v razširjene time vključilo 22 strokovnih delavcev centra (največ specialnih pedagogov in logopedov), in sicer najpogosteje pri predšolski populaciji. Vrtci so izrazili tudi največ interesa za dodatna izobraževanja, na katerih so želeli pridobiti predvsem dodatna znanja s področja spodbujanja govorno-jezikovne razvoja otroka in glede splošnih smernih pri delu z otroki s PP.

V projektu smo skušali zadostiti potrebam sodelujočih VIZ inštitucij po dodatnih kadrovskih virih, vendar je bilo povpraševanje v praksi bistveno večje od kadrovske zmožnosti strokovnega centra, saj so se v okolju ob celostni obravnavi otrok/mladostnikov izkazale tudi velike potrebe po zagotavljanju podpore strokovnim delavcem. V okviru srečanj koordinatorjev projektov na MIZS tekom projekta smo opozorili na to problematiko in izpostavili dolgoročne posledice nezmožnosti zagotavljanja celostne obravnave na nadaljnji otrokov razvoj in kakovost življenja njihovih družin.

Pomanjkanje kadrovskih virov se odraža v pogosti diskriminaciji otrok in mladostnikov s PP, ki kljub povprečnim in nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim dosegajo nizke izobraževalne dosežke in so tudi slabše socialno vključeni (npr. Rovšek, 2009; Topolovec in Schmidt, 2015; Kavkler idr., 2015; Peček idr., 2013; Lesar idr., 2010; Kovač idr., 2017; RIC, 2019).

Pri tem se je potrebno zavedati, da z obstoječim strokovnim kadrom ne bomo zmogli velikih premikov, potrebnih za izboljšanje kakovosti inkluzivne prakse, ki narekuje celostno obravnavo otroka/mladostnika.

Literatura:

- Arzenšek Krajačič, H. (2018). Socialni odnosi učencev s posebnimi potrebami v osnovni šoli. *Socialna pedagogika*, 22(3/4), 153–173. [URN:NBN:SI:DOC-V4QY4C7A](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:doc-v4qy4c7a)
- Brenčič, I. (2010). Izkušnje učiteljev pri delu z učenci s posebnimi potrebami v osnovni šoli. V A. Kobolt (ur.), *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi* (str. 271–298). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Josilowski, C. S. in Morris, W. (2019). A Qualitative Exploration of Teachers' Experiences with Students with Autism Spectrum Disorder Transitioning and Adjusting to Inclusion: Impacts of the Home and School Collaboration. *The Qualitative Report*, 24(6), 1275–1286. <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol24/iss6/6>
- Kavkler, M. (2011). Konceptualne osnove obravnave učencev z učnimi težavami. V M. Košak Babuder in M. Velikonja (ur.), *Učenci z učnimi težavami v osnovni šoli: pomoč in podpora* (str. 8–42). Ljubljana: UL, Pedagoška fakulteta.
- Kavkler, M., Košak Babuder, M. in Magajna, L. (2015). Inkluzivno izobraževanje otrok s specifičnimi učnimi težavami: analiza priložnosti in ovir inkluzije v Sloveniji. *CEPS Journal*, 5(1), 31–51.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2020a). Podatki v zvezi z učenci s posebnimi potrebami v osnovnih šolah s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje->

[otrok-s-posebnimi-potrebami/Statistike-in-analize/Tabela_ucenci_s_posebnimi_potrebami.pdf](#)

- Peček, M. in Lesar, I. (2006). *Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost*. Ljubljana: Sophia.
- Peček, M., Čuk, I. in Lesar, I. (2013). Prepoznane lastnosti kot dejavnik učnega uspeha različnih skupin učencev. *Sodobna pedagogika*, 64(4), 70-86. Preneseno s: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BYOZD1IS>
- Peklaj, C., Kalin, J., Pečjak, S., Puklek Levpušček, M., Valenčič Zuljan, M. in Ajdišek, N. (2009). *Učiteljske kompetence in doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev v šoli*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Pretnar, T. (2012). Medkulturna analiza stališč učiteljev do inkluzije otrok s posebnimi potrebami. (Doktorska disertacija). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Rapuš Pavel, J. (2010). Značilnosti disciplinskih problemov in odzivi učiteljev pri delu z učenci s čustvenimi vedenjskimi in socialnimi težavami. V A. Kobolt (ur.), *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi* (str. 241–269). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Schmidt Krajnc, M. (2018). Inkluzija otrok s posebnimi potrebami: poti sprememb. V M. Schmidt Krajnc, D. Rus Kolar, E. Kranjec (ur.), *Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju* (str. 93–102). Maribor: Univerzitetna založba Univerze. [URN:NBN:SI:DOC-OAVRQRWY](#)
- Schmidt, M in Čagran, B. (2011). Stališča slovenskih učiteljev o vplivu integracije/ inkluzije na učence z različnimi vrstami posebnih potreb v osnovni šoli. *Šolsko polje: revija za teorijo in raziskave vzgoje in izobraževanja*, 14(1/2), 55–73. [URN:NBN:SI:DOC-VOUOXVNS](#)
- Topolovec, U. in Schmidt, M. (2015). Šolanje osnovnošolcev s posebnimi potrebami. *Education of Primary School Students with Special Needs. Pedagoska Obzorja*, 30, 3–18. Pridobljeno s: http://www.pedagoska-obzorja.si/revija/Vsebine/PDF/DSPO_2015_30_3.pdf

3. Poročilo delovanja strokovnega centra COMP@S v obdobju 2017-2020 glede na dosežene kazalnike

Strokovni center COMP@S je bil v času med 2017 in 30.9.2020 del mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki jo v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020, prednostna os Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, prednostna naložba Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti ter aktivne udeležbe in povečanje zaposljivosti.

V projekt COMP@S so vključeni naslednji konzorcijski partnerji:

- OŠ Gustava Šiliha Maribor (poslovodeči konzorcijski partner),
- OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj,
- Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor
- OŠ Minke Namestnik - Sonje Slovenska Bistrica.

Konzorcij je bil ustanovljen z namenom vzpostavitve strokovnega centra, ki bo središče visoko kompetentnih strokovnjakov, ki bodo z novimi rešitvami in strategijami ter metodami dela nudili podporo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami, njihovim družinam, vrtcem in šolam ter drugim institucijam, ki delajo z otroki oziroma mladostniki s posebnimi potrebami. Želeli smo, da bo strokovni center povezovalna institucija med zdravstvenimi, socialnimi in vzgojno-izobraževalnimi ustanovami ter družino.

Tako bi lahko omogočili in dopolnili oblike pomoči, ki so nujne in ključne za otrokov oziroma mladostnikov optimalen razvoj in socialno vključenost, kot so: celovita podpora vrtcem in šolam, izdelava individualiziranih programov, svetovanje in strokovna podpora strokovnim delavcem, razvoj in izposoja pripomočkov, učil in računalniške opreme ter osebno svetovanje in pomoč celotni družini, tako staršem kot otroku oziroma mladostniku s posebnimi potrebami.

Z vzpostavitvijo mreže konzorcija in njegovimi aktivnostmi lažje vzpostavimo povezovanje z lokalnim okoljem s ciljem razvoja in nadgradnje preventivnih programov in zagotavljanja celostne obravnave otrok in mladostnikov iz socialno ogroženih okolij oziroma otrok in mladostnikov, ki tvegajo socialno izključenost zaradi njihovih primanjkljajev, ovir oziroma motenj, z namenom opolnomočenja in povečanja zmožnosti socialnih in kulturnih kompetenc.

Z aktivnim vključevanjem strokovnega centra v lokalno okolje, njegovo povezovalno vlogo in nudenjem širšega spektra storitev tako zmanjšamo neenakosti v zdravju in socialni udeležbi otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

ZAPOSLENI

V strokovnem centru Comp@s je od 1.9.2017 do 30.9.2020 delalo skupno 32 strokovnih delavcev v deležih in sicer: 12 specialnih in rehabilitacijskih pedagogov (od tega 8 ves čas trajanja projekt), 4 logopedinje, 1 socialna delavka, 5 socialnih pedagogov (od tega 3 ves čas trajanja projekta), 1 sociolog /supervizor ves čas trajanja projekta, 5 delovnih terapevtov (1 delovni terapevt ves čas trajanja projekta), 1 tiflopedagoginja, 2 psihologinji, 1 ing. informatike in tehnologij komuniciranja in 1 medijska komunikologinja.

DOGOVORI O SODELOVANJU

Dogovori o sodelovanju so bili v letu 2017 podpisani z 41 ustanovami, v letu 2018 še s sedmimi, tako, da smo v času trajanja projekta sodelovali z 48 institucijami, in sicer s petintridesetimi osnovnimi šolami, dvema razvojnima ambulantama, štirimi srednjimi šolami in s sedmimi vrtci.

Tabela 34: Seznam inštitucij, s katerimi so podpisani dogovori o sodelovanju

	NAZIV INSTITUCIJ, PODPISNIC DOGOVOROV O SODELOVANJU
1.	Osnovna šola Anice Černejeve Makole
2.	Osnovna šola dr. Franja Žgeča Dornava
3.	Osnovna šola in vrtec Sveta Trojica
4.	Osnovna šola Lenart
5.	Osnovna šola Ljudski vrt Ptuj

6.	Osnovna šola Olge Meglič
7.	Osnovna šola Pohorskega bataljona Oplotnica
8.	Osnovna šola Pohorskega odreda Slovenska Bistrica
9.	Osnovna šola Hajdina
10.	Osnovna šola Hajdina z enoto vrtec
11.	Osnovna šola Kidričevo
12.	Osnovna šola Breg
13.	Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju
14.	Osnovna šola Sveta Ana
15.	Osnovna šola Sladki Vrh
16.	Osnovna šola Podlehnik
17.	Osnovna šola Voličina
18.	Osnovna šola Rače
19.	Osnovna šola Franceta Prešerna Maribor
20.	2. Osnovna šola Slovenska Bistrica
21.	Osnovna šola Kamnica
22.	Osnovna šola Leona Štuklja Maribor
23.	Osnovna šola Rudolfa Maistra Šentilj
24.	Osnovna šola Starše
25.	Osnovna šola dr. Jožeta Pučnika Črešnjevci
26.	Osnovna šola Franca Rozmana-Staneta

27.	Osnovna šola Slave Klavore Maribor
28.	Osnovna šola Gustava Šiliha Laporje
29.	Osnovna šola Dušana Flisa Hoče
30.	Waldorfska šola Maribor
31.	Srednja ekonomska šola Maribor
32.	Prometna šola Maribor
33.	Vrtec Otona Župančiča Slovenska Bistrica
34.	Vrtec Ptuj
35.	Vrtec Ivana Glinška Maribor
36.	Zavod sv. Jerneja - Vrtec Blaže in Nežica Slovenska Bistrica
37.	Vrtec Studenci Maribor
38.	Vrtec Pobrežje Maribor
39.	Vrtec Tezno Maribor
40.	Splošna bolnišnica dr. Jožeta Potrča Ptuj - razvojna ambulanta
41.	Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor
42.	Srednja šola Slovenska Bistrica
43.	Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor
44.	Osnovna šola Velika Nedelja
45.	Osnovna šola Draga Kobala Maribor
46.	Osnovna šola Partizanska bolnišnica Jesen Tinje
47.	Osnovna šola Šmarnto na Pohorju

SPLETNA STRAN

Na spletni strani projekta <http://sc-compas.si/>, lahko zainteresirana javnost že od leta 2017 prejme ključne informacije o projektu. Na spletni strani so predstavljeni konzorcijski partnerji, seznam zaposlenih in vse storitve projekta: svetovanje, diagnostika, terapije in obravnave, seznam vseh izobraževanj, možnosti izposoje učil in gradiva. Spletno stran smo ves čas sprotno posodabljali.

COMP@S

Center za celostno obravnavo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami
 • svetovanje, vzgojno-izobraževalni, socialni in zdravstveni študijski
 • svetovanje, strokovna delavnice in delavnice

Domov Kdo smo Svetovanje Diagnostika Terapije in obravnave Izobraževanja Izposoja učil Gradiva

Knjižnica s prilagojenim didaktičnim materialom, učili, diaktičnimi igrami in še in še...
 Avtor: Maja Šik | Nov 14, 2017 |
 Nekategorizirano | 0 Comments
 Za vas pripravljamo knjižnico s prilagojenim didaktičnim materialom, učili, diaktičnimi igrami in drugim zanimivim materialom. Otvoritev bo v četrtek, dne 30.11. 2017 ob 13:30 v avli Osnovne šole Gustava Šilha Maribor. Za večjo organizacijo zbiramo prijave na

Vabilo na delavnice Zavestno starševstvo I
 Avtor: Maja Šik | Okt 20, 2017 |
 Nekategorizirano | 0 Comments
 Vabilo na delavnice Zavestno starševstvo. Delavnice so namenjene staršem, ki želijo pridobiti dobre praktične starševske veščine. Delavnice so namenjene so tudi tistim staršem, ki želijo izmenjati izkušnje z drugimi starši, edinstveni partnerji starševstva, podkati.

Predstavitvev COMP@Sa
 Avtor: Maja Šik | Sep 2, 2017 |
 Nekategorizirano | 0 Comments
 Vabilo k ogledu predstavitve strokovnega centra, izvedene dne 5. 9. 2017 na Osnovni šoli Gustava Šilha Maribor. COMP@S Predstavitev COMP@S Ista Predstavitev COMP@S Sta Ilustracija COMP@S Svetovanje...

PREDSTAVITEV STROKOVNEGA CENTRA ZAINTERESIRANI JAVNOSTI

Za predstavitev strokovnega centra širši javnosti so bile v času trajanja projekta izvedene različne predstavitve. Za predstavitev delovanja strokovnega centra sta bili izdani krajša in daljša zloženska. V lokalnem časopisu so bili v letu 2018 objavljeni trije prispevki:

- v Informatorju občine: Osnovna šola Minke Namestnik – Sonje je del strokovnega centra COMP@S;
- v Panorami: Aktivno vključevanje otrok s pomočjo izposoje didaktičnih pripomočkov;
- V oktobrski številki Informator, 2018, je bil objavljen prispevek: Otvoritev knjižnice didaktičnih pripomočkov centra Comp@s.

Strokovni center in predstavitel prilagojenega didaktičnega materiala ter knjižnice z možnostjo izposoje le-tega so si leta 2018 ogledali tudi strokovni delavci strokovnega centra na OŠ Črnomelj.

IZPOSOJA PRILAGOJENIH DIDAKTIČNIH PRIPOMOČKOV, UČIL IN OPREME

Za namen izposoje didaktičnih pripomočkov, učil in opreme so uporabnikom še naprej na razpolago 3 knjižnice: knjižnica na Osnovni šoli Gustava Šiliha, knjižnica na Osnovni šoli dr. Ljudevita Pivka Ptuj in knjižnica na Osnovni šoli Minke Namestnik - Sonje Slovenska Bistrica.

Seznami in opis vseh didaktičnih pripomočkov, učil in opreme so dostopni na spletni strani projekta. Predstavljeni so v treh katalogih materiala.

Velik interes po izposoji gradiv odraža slabše materialne vire osnovnih šol. Posebej pomembno je zagotoviti dostopnost do materialnih virov v lokalnem okolju, ob čemer je nujno tudi strokovno svetovanje za pravilno rokovanje z izposojenim materialom. Zato je pri načrtovanju zaposlitve strokovnih delavcev potrebno upoštevati tudi čas, ki ga morajo le-ti nameniti pripravi oz. prilagoditvah didaktičnih materialov, ne le za lastne ure individualnih obravnav, ampak tudi za učitelje in starše, ki jim je potrebno pogosto zagotoviti podporo tudi na tem področju.

IZVEDBA MEDNARODNE STROKOVNE KONFERENCE

Dne 15. novembra 2018 je Osnovna šola Gustava Šiliha Maribor skupaj s partnerji v okviru pilotnega projekta Strokovni center Comp@s organizirala Mednarodno konferenco z naslovom »Kam kaže kompas? Inovativni pristopi strokovne podpore otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam«.

Konferenca se je odvijala na Filozofski fakulteti v Mariboru. Namen konference je bil predstaviti primere dobre prakse, izkušnje in inovativne ideje tako domačih kot tujih strokovnih delavcev na področju dela z otroki in mladostniki s posebnimi potrebami. Na njej je sodelovalo 15 priznanih predavateljev in vodij delavnic iz treh držav. Teme predavanj so se dotikale različnih področij dela z otroki s posebnimi potrebami. Na mednarodni konferenci z 159 udeleženci so svoj prispevek predstavili tudi strokovni delavci Osnovne šole Gustava Šiliha Maribor: mag. Mateja Šilc s prispevkom »Strokovni center Comp@s – smeri razvoja«, mag. Suzana Žunko

Vogrinc s prispevkom »Razredni menedžment«; Breda Bertalanič Stergar in Manč Kovačič s prispevkom Pogumno do zvezd ter Sandra Škoflek s prispevkom Logografska metoda branja za otroke z motnjo v duševnem razvoju. Strokovni delavki Osnovne šole Minke Namestnik – Sonje Slovenska Bistrica, Kristina Višaticki in Zdenka Černelič, sta izvedli delavnico z naslovom Igrajmo se s čustvi.

Na konferenci smo ob koncu prišli do nekaterih pomembnih ugotovitev:

- pomembno je vedeti, kje se kot projekt trenutno nahajamo, da bi videli, kam želimo/hočemo ali bomo šli (kam kaže Comp@s), zato je pomemben vidik našega dela v projektu kot tudi siceršnjega strokovnega dela v vzgoji in izobraževanju sprotna evalvacija in reflektiranje tega, kar počnemo;
- namen organizacije tovrstnih mednarodnih konferenc ni v odkrivanju že poznanega ali dajanju novih imen že videnemu ter kopičenju znanj, ki niso preizkušena v praksi in reflektirana s strani izvajalcev in uporabnikov – inovativni pristopi, predstavljeni na konferenci so si oznako »inovativni« zaslužili;
- inovativni pristopi so pomembni na naslednjih področjih: opolnomočenje otrok s posebnimi potrebami, opolnomočenje njihovih družin in delo s starši, dvig ravni strokovnega in metakognitivnega znanja strokovnih delavcev;
- vse pomembnejšo vlogo pri delu z otroki s posebnimi potrebami igrajo tudi do sedaj manj poznani pristopi s področja umetnosti;
- potrebno je povezovanje različnih profilov strokovnjakov in njihova učinkovita koordinacija.

Veliko število udeležencev (159) kaže motiviranost VIZ strokovnih delavcev po novih znanjih, kar je izjemno spodbudno, po drugi strani pa kaže njihovo pomanjkanje potrebnega znanja za poučevanje učencev s PP. Sinergija vključevanja različnih ved, smeri, znanosti nas lahko pripelje h kakovostnejšemu razumevanju in delu z otroki s posebnimi potrebami. Skupaj smo učinkovitejši.

IZDAJA PUBLIKACIJ

V letu 2018 smo izdali daljšo zloženko strokovnega centra in 3 strokovne publikacije:

- Dramsko predlogo *Dekle, ki je ljubilo zvezdo (glasbeni tisk): muzikal po pripovedki severnoameriških Indijancev*. Avtorji: Breda Bertalanič Stergar in Manč Kovačič. Urednica: mag. Mateja Šilc
- Priročnik za učitelje: *Učinkovito soustvarjanje učnega procesa z učenci s težavami na področju pozornosti s hiperaktivnostjo*. Avtorji: Suzana Žunko Vogrinc, Mateja Šilc, Zvonko Pušnik in Nastja Beljev. Priročnik je dosegljiv tudi v elektronski obliki na spletni strani centra.
- Zbornik mednarodne strokovne konference: *Kam kaže kompas? Inovativni pristopi strokovne podpore otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam*. Zbornik je dosegljiv tudi v elektronski obliki na spletni strani centra.

Na spletni strani smo ves čas dopolnjevali strokovne teme in prispevke:

- Zloženka Zavestno starševstvo
- Zloženka sorojenci
- Zloženka Slepota in slabovidnost
- Zloženka o prilagajanju prostora za slepe in slabovidne
- Predstavitev pripomočka za slepe – Bela palica
- Možganom prijazno učenje po V. Birkenbihl
- Učenci z učnimi težavami – Interni priročnik
- Kako lahko kot starš podprem svojega otroka – Interni priročnik za starše predšolskih otrok
- Starši sooblikujemo otrokov socialni razvoj: Otroci nas opazujejo in se učijo oz. kako odreagirati v vsakodnevnih situacijah, da bomo otroku dober zgled
- Mediacija za učitelje
- Spodbujanje kritičnega mišljenja pri učencih
- Pomen zgodnjega vključevanja otrok v gospodinjstva dela – zloženka za starše

V letu 2020 smo na OŠ Gustava Šiliha Maribor v okviru projekta Comp@s, po muzikalu *Dekle, ki je ljubilo zvezdo*, izdali še slikanico. Avtorica besedila je specialna pedagoginja Breda Bertalanič Stergar, z ilustracijami je slikanico opremil likovni pedagog Zvonko Pušnik. Zgodba je

zasnovana po motivih ameriških staroselcev in govori o deklici, ki je zaljubljena v zvezdnega princa. Napisana je v obliki lahkega branja, ki upošteva velike tiskane črke, razmik med vrsticami, levo stransko poravnavo. Na koncu so dodana vprašanja za razumevanje zgodbe. Namenjena je predšolskim otrokom, učencem nižje stopnje in vsem, ki prebirajo besedila, napisana v obliki lahkega branja.

V Osnovni šoli Minke Namestnik Sonje pa so izdali priročnik za učitelje, svetovalne delavce, izvajalce DSP z naslovom DELAVNICE ZA ČUSTVENO OPISMENJEVANJE UČENCEV. Priročnik v e-obliki dosegljiv na spletni strani OŠ Minke Namestnik Sonje.

Izdaja publikacij in prispevkov na spletni strani projekta je potekala tudi z namenom osveščanja lokalnega okolja, informiranja VIZ strokovnih delavcev in staršev glede posebnih potreb in inkluzivnih praks učenja in poučevanja in krepitve inkluzivne lokalne kulture, predvsem inkluzivnih vrednot sprejemanja raznolikosti in priznavanja enakovrednosti njenih članov.

DOSEGANJE KAZALNIKOV IN STORITVE STROKOVNEGA CENTRA

Tabela 35: Doseganje kumulative doseženih kazalnikov

Kazalnik (naziv kazalnika)	Načrtovani kazalniki	Doseženi kazalniki 2017	Doseženi kazalniki 2018	Doseženi kazalniki 2019	Doseženi kazalniki 2020
Število vključenih otrok in mladostnikov	16	253 (78 ind. obrav., 170 skupinsko obrav.)	687 (158 ind. obrav., 529 skupinsko obrav.)	1036 (236 ind. obrav., 800 skupinsko obrav.)	1132 (282 ind. obrav., 941 skupinsko obrav.)
Število vključenih družin	16	16	62	88	90

Število strokovnih delavcev, vključenih v izvajanje strokovnih nalog v strokovnem centru	21	21 (v deležih zaposlitve)	27 (v deležih zaposlitve)	31 (v deležih zaposlitve)	33 (v deležih zaposlitve)
Število izobraževanj	56	26	83	128	150
Število udeležencev na izobraževanjih	410	506 (173 staršev, 333 strok. delavcev)	1771 (402 staršev, 1369 strok. delavcev)	2821 (898 staršev, 1923 strok. delavcev)	3165 (1080 staršev, 2085 strok. delavcev)
Število podpisanih dogovorov s sodelujočimi vzgojno-izobraževalnimi zavodi ali drugimi institucijami	27	41	48	48	48

Tabela 35 razkriva, da je strokovni center Comp@s podpisal dogovore o sodelovanju skupno z 48. VIZ in drugimi inštitucijami v lokalnem okolju. Vključenih je bilo 90 družin. Ti podatki kažejo velik interes po lokalnih storitvah iz navedenih področij, ki so uporabnikom dostopna, brezplačna in pravočasna, kar se ujema z nacionalnimi in mednarodnimi načeli VIZ inkluzije.

Strokovni center se je usmerjal predvsem v neposredno delo z otroki, starši in učitelji, pri čemer pa se mora v nadaljnjih načrtovanih inkluzivnih praks več pozornosti nameniti tudi gradnji inkluzivne kulture na lokalni ravni in okrepiti promocijo inkluzivnih vrednot ter osveščanje glede PP, kar zahteva večjo vpetost v lokalno okolje in povezanost z nevladnimi organizacijami.

Od leta 2017 do 2020 je CompVs obravnaval skupno 1132 otrok, od katerih je imelo 282 otrok individualne strokovne obravnave, 941 otrok pa je bilo vključenih v skupinske obravnave. Ob tem smo zaznali problematiko pomanjkanja diagnostičnih storitev (problematika dolgih čakalnih dob in pomanjkanja strokovnega kadra), kar pomeni, da otroci niso pravočasno deležni potrebne dodatne strokovne pomoči, družini pa ni omogočena celostna podpora. To odpira vprašanje odgovorne VIZ inkluzije. Ob tem so strokovni delavci projekta izpostavili tudi problematiko neustreznih usmeritev otrok v VIZ programe, saj se pri diagnosticiranju v procesu pridobivanja odločb premalo poudarka daje prilagoditvenim možnostim. Zato izpostavljajo potrebo po diferencialni diagnostiki in vključitvi več ustreznih profilov strokovnjakov, ki se opravi skozi daljše časovno obdobje. Otroka je potrebno kontinuirano spremljati in preverjati ustreznost usmeritve v VIZ program.

Prav tako se je izkazala večja potreba po vključenosti strokovnih delavcev centra v razširjene time, zlasti pri predšolski populaciji, kaže na šibko strukturo in maloštevilnost razpoložljivih kadrovskih virov v lokalnem okolju. To dokazuje tudi skupno število izvedenih izobraževanj (150) in skupno število udeležencev na izobraževanjih (3165), od katerih pripada dobra tretina (1080) staršem, strokovnih delavcev pa je bilo. Svetovalne storitve in izobraževanja za šolske strokovne delavce so obsegala predvsem inf. o primanjkljajih, prilagoditvah izvajanja VIZ procesa, razvijanja šibkejših področij otroka/učenca, svetovanje glede skupinske dinamike, razrednega managementa in dela s starši. Pri tem nakazuje večje število strokovnih delavcev, deležnih svetovalnih storitev in izobraževanj, dvojje, in sicer njihove stiske glede strokovne kompetentnosti za poučevanje učencev s PP in njihovo veliko angažiranost po pridobitvi ustreznih kompetenc.

Svetovalne storitve in izobraževanja za starše pa so razkrila velik interes za tovrstne storitve, kar nakazuje pomanjkanje informiranosti staršev in vrzel v partnerstvu in komunikaciji staršev z VIZ inštitucijo, v katero je vključen njihov otrok.

Teme, s katerimi smo izobraževali starše in strokovne delavce:

- Slepota in slabovidnost
- Značilnosti otrok s spektroavtistično motnjo
- Omejevanje neželenega vedenja otrok v prilagojenem okolju
- Omejevanje izstopajočega vedenja otrok v vrtcu
- Otroci z MAS in GJR predšolskih otrok
- Razvoj govora ter govorno-jezikovne motnje
- Supervizija
- Kolektivna žetev zgodb
- Starševsko soočanje z izstopajočim vedenjem otrok
- Partnerstvo pri omejevanju izstopajočega vedenja otrok v šoli
- Starševsko preprečevanje in omejevanje izstopajočega vedenja
- Soočanje z izstopajočim vedenjem otrok
- Spodbujanje klime v razredni skupnosti
- Kako se z otrokom pogovarjam in kako sem lahko še uspešnejši pri vzgoji
- Razredni management
- Pomoč otrokom s težavami na področju pozornost in s hiperaktivnostjo
- Delavnica za spodbujanje govorno-jezikovnega razvoja predšolskih otrok
- 50 odtenkov otroških in najstniških zvijač za starše
- Komunikacija z otrokom - Kako se z otrokom pogovarjam... Kako sem lahko še uspešnejši pri vzgoji (delavnica za starše)
- Osvežitev, obnovitev, usmeritve pri delu z otroki s posebnimi potrebami (predavanje, delovno srečanje, strokovno svetovanje)
- Prepoznavanje razvojnih odstopanj v predšolskem obdobju
- Uporaba strukture pri delu z otroki z MAS
- Značilnosti predšolskih otrok s SAM
- Kako spodbujam interakcijo pri otrocih s SAM
- Analiza vedenja in uporaba strukture pri delu
- Skupno znanje o medvrstniškem nasilju v šoli
- Strokovna konferenca: Kam kaže kompas? Inovativni pristopi strokovne podpore otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam

- Spoštljiva komunikacija in postavljanje mej (delavnica za starše)
- Otroci, ki odstopajo (zakonodaja in priprava IDPP)
- "Otrok se ne obnaša tako kot želim... Kaj pa zdaj?"
- Učni stili otrok z MAS in strukturiranje okolja
- Učenci s težavami v socialnem prilagajanju
- Pomoč staršev pri domačem učnem delu
- Socialne spretnosti in komunikacija v razredu
- Učenje učenja
- Kako lahko podprem svojega otroka na poti odraščanja
- Učenci z učnimi težavami

Povzamemo lahko, da so strokovni delavci izvajali izobraževanja pretežno iz naslednjih področij: AM, GJM, izstopajoče vedenje, razredni management, socialne spretnosti in spodbujanje razredne klime.

- Pomoč strokovnega centra večinskim šolam in vrtcem je temeljila na oblikovanju tesnejših povezav med strokovnim centrom, vrtci in šolami. Strokovni center je nudil podporo inkluzivnemu izobraževanju otrok/mladostnikov s posebnimi potrebami s svetovanjem in izvajanjem konkretne pomoči, z izobraževanjem strokovnih delavcev, izposojijo didaktičnih pripomočkov in opreme in z osebnim svetovanjem ter pomočjo celotni družini, tako staršem kot otroku oziroma mladostniku s posebnimi potrebami.
- Strokovni center se je glede na potrebe posameznega otroka aktivno vključeval v zgodnjo obravnavo otrok z razvojnimi zaostanki in otrok z rizičnimi dejavniki pri obravnavi v okviru vrtcev. Ob sodelovanju z vrtcem se je pomoč izvajala v vrtcu. Faze ocenjevanja otrokovih sposobnosti v zgodnjem razvojnem obdobju so obsegale stik z družino, otrokom in vrtcem, pripravo anamneze, diagnostiko s poročilom, obrazložitev poročila in navodila za postopke ravnanja. Zgodnja intervencija je obsegala prepoznavanje otrokovih pomembnih okoliščin v okolju za njegov razvoj, pripravo seznama pomembnih pogojev v otrokovem okolju za otrokovo največjo korist in optimalen razvoj, oceno otrokovih sposobnosti na posameznih razvojnih področjih in oceno njegovih prilagoditvenih sposobnosti, oceno motivacijskih dejavnikov, oceno otrokove tolerance do okolja in opredelitev otrokovega vedenja ter značilnosti zunaj

tolerančnega področja sistema (deviantno vedenje ali zakasnel otrokov razvoj), objektivno prepoznavanje posameznih dejavnikov v okolju, prepoznavanje strategij za usklajeno doseganje ciljev, vzpostavljanje načinov modificiranja obravnave in ocenjevanje uspešnosti le tega.

- Strokovni center je opravljal naloge specialno-pedagoške in psihološke diagnostike, svetovanje in strokovno podporo, izdelavo in izposajo didaktičnih pripomočkov in opreme ter razvoj strokovnega dela.
- Strokovnimi delavci so zagotavljali tudi dodatno strokovno pomoč (dodatne ure, ki ne izhajajo iz odločb o usmeritvi) za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj in svetovalne storitve, pri čemer so zasledovali cilje visoke strokovnosti, timskega dela, izvajanja pomoči v razredu z učiteljem, fleksibilnost sistema in zagotavljanje izvajalcev različnih profilov. Šolam je bila tako nudena pomoč pri diagnosticiranju primanjkljajev oziroma motenj otroka oziroma mladostnika s posebnimi potrebami, pri načrtovanju in izdelavi ter spremljanju in evalvaciji individualiziranega programa. Strokovni delavci centra so svetovali šolam pri organizaciji pouka, pripravi učnih gradiv, preizkusov znanja ter motivaciji za učenje za posamezne obravnavane učence. Sodelovali so tudi pri vključitvi otroka oziroma mladostnika v skupino oziroma oddelek, pri razvijanju pozitivne samopodobe in iskanju močnih področij otroka oziroma mladostnika.
- V strokovnem centru smo nudili strokovno podporo v obliki razvoja lastnega znanja strokovnih delavcev, organiziranja in izvajanja seminarjev in delavnic za družine z otroki oziroma mladostniki s posebnimi potrebami, za njihove sorojence in za sovrstnike otrok/mladostnikov s posebnimi potrebami, za strokovne delavce ter druge zainteresirane javnosti kot so nevladne organizacije, izvajalci zunajšolske dejavnosti, strokovnjaki drugih področij in podobno.
- Strokovni center je razvijal in izposojal didaktične pripomočke v okviru treh izposojevalnic v Podravski regiji (OŠ Gustava Šiliha Maribor, OŠ Minke Namestnik Sonje Slovenska Bistrica, OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj).

- Strokovni center je nudil tudi druge oblike terapij in dejavnosti v skladu z veljavnimi predpisi, in sicer likovne terapije, Newrofeedback terapije, terapijo senzorne integracije, logopedsko obravnavo, šolsko mediacijo, delavnice za starše in sorojence ter za vrstnike in starše otrok/mladostnikov s posebnimi potrebami.

4. Predstavitev dela strokovnega centra COMP@S po partnerjih

OŠ GUSTAVA ŠILIHA MARIBOR

ZAPOSLENI:

- Ves čas smo sodelovali: **Zvonko Pušnik** (likovna terapija), **Nastja Gomilšek** (newrofeedback), **Suzana Žunko Vogrinc** (spec. pedagoška diagnostika, svetovanja in izobraževanja staršev in strokovnih delavcev, koordiniranje dela v centru od 1.9.2019).
- Da je projekt zaživel je prijavnico spisala in koordinirala delo do 31.8.2019 logopedinja **Mateja Šilc**.
- Pri projektu so v deležih v nekem obdobju sodelovali še: **Darja Krstič Podgorelec** (socialna delavka – delavnice za starše in otroke) in **4 delovni terapevti** ter **1 logopedinja** - kot zunanji sodelavci.

Seveda so bili ves čas aktivno vključeni še ravnateljica **Milojka Sevšek**, knjižničarka **Simona Rap**, računovodkinja **Tatjana Polanec** in administratorka **Metka Poš**.

LIKOVNA TERAPIJA – ZVONKO PUŠNIK

Obravnanih je bilo 5 učencev iz dveh različnih šol. Sodelovanje z mano je bilo predvsem na pobudo razrednikov ali učiteljev dodatne strokovne pomoči, ki so pri učencih zaznali agresivno ali avto agresivno vedenje, socialno samoizključevanje...

Z vsemi učenci je bilo najprej vzpostavljeno vzpodbudno okolje, v katerem so se sprostili in tako lažje spoznavali sebe in druge, svojo vlogo v okolju, svoje želje in pričakovanja.

Pri vseh je bilo po obravnavi zaznati napredek pri razumevanju sebe in okolice, vendar je bil čas, ki nam je bil odmerjen, dosti prekratek za doseg zastavljenih ciljev in pričakovanj, saj je postopek spoznavanja dolgotrajen in se nikoli ne konča.

NEWROFEEDBACK – NASTJA GOMILŠEK

Ena pomembnejših nalog osrednjega živčevja je samoregulacija. Gre za zmožnost nadzora lastnih notranjih stanj, procesov in vedenja, načrtovanje in upiranje lastnim impulzom ter prilagajanje in spreminjanje trenutnega ali obstoječega vedenja v smeri doseganja lastnih relativno oddaljenih ciljev. To je zelo pomembna značilnost učinkovitega učenca, saj so nenehne spremembe v okolju in nujnost prilagajanja postale stalnica sodobnega življenja.

Primanjkljaji otrok v obravnavi so se kazali predvsem na področju vedenja. Šlo je za hude čustvene in vedenjske motnje, motnje pozornosti in koncentracije, hiperaktivnost, agresivno vedenje, impulzivnost in ostale pridružene motnje. Med obravnavami in po zaključku izvedenih obravnav se zmeraj opravi kratek intervju z učiteljicami otrok in z njihovimi starši.

Neurofeedback obravnave so se izkazale za pozitivne. V splošnem so se otroci dobro privadili na same obravnave. Tudi tisti, ki so na začetku imeli nekaj težav s pritrjevanjem elektrod na glavo, so kasneje elektrode brez težav sprejeli. Otroci so na obravnave radi prihajali. Sodelovanje med strokovnimi delavci in starši je bilo sprotno ter je ves čas dobro potekalo. Ti so običajno opazili spremembe vedenja v pozitivno smer. Učenci so lahko dlje časa vztrajali pri nalogah, česar prej niso zmogli. Njihovo vedenje je bilo manj impulzivno. V razredu so se lažje umirili in sledili navodilom. Učenka, ki je imela čustvene in vedenjske motnje, je lahko zaradi pozitivnih posledic obravnav zmanjšala odmere zdravil, ki jih je prejemale. Po približno dvajsetih obravnavah enega otroka, smo z obravnavami zaključili. Prav bi bilo, da bi bilo po kratkem premoru, z obravnavami istega otroka nadaljevali, če bi želeli doseči čimbolj trajne pozitivne učinke.

OŠ MINKE NAMESTNIK SONJE SLOVENSKA BISTRICA

ZAPOSLENI:

- **Jasmina Petovar:** Delovna terapija
- **Janko Stergar:** Supervizija in Kolektivna žetev zgodb
- **Kristina Višaticki, Zdenka Černelič:** Čustveno opismenjevanje učencev
- **Maja Verhovnik, Branka Orož:** Delavnice za starše
- **Sonja Tarča:** Individualna specialno pedagoška obravnava, svetovanje staršem, učiteljem ter strokovnim delavcem vrtca in šole

JASMINA PETOVAR: DELOVNA TERAPIJA

- individualna obravnava;
- razvojno - edukativni pristop;
- obravnava usmerjena na posameznika (grafomotorika, krepitev fine motorike, učenje dnevnih aktivnosti, obravnava s segmenti senzorne integracije...)
- tedenska obravnava, 60 minut, celo šolsko leto;
- dobra izkušnja, zato sem mnenja, da bi bilo prav, če bi se takšno delo nadaljevalo.

JANKO STERGAR: SUPERVIZIJA IN KOLEKTIVNA ŽETEV ZGODB

SUPERVIZIJA:

- skupinska oblika dela (specialni in rehabilitacijski pedagogi, učitelji, psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi);
- razvojno-edukativni model;

- srečanja na 2-3 tedne po 3 polne ure;
- obravnava primerov supervizantk in delo na skupinski dinamiki;
- pisanje refleksij kot mostu med srečanji;
- predstavitev možnosti udeležbe na superviziji na različnih šolah;
- procesna naravnost

KOLEKTIVNA ŽETEV ZGODB:

- udeležba odprta - odprti tip skupin (izvedba v dveh osnovnih šolah in v vrtcu);
- moderacijski format;
- na srečanjih dodani elementi pozitivne psihologije;
- fokus na pripovedovanju z namenom, aktivnem poslušanju, dajanju in prejemanju povratnih informacij;
- vsebina se je prilagajala potrebam posameznic in skupine kot celote - teme so se prilagajale sproti;

„Na zadnjo KŽZ sem prišla zelo izmzgana (niti pomislila pa nisem, da bi odšla domov), zato sem bila bolj pasivna, sem pa spremljala dogajanje. Super se mi je zdelo, da smo morali malo pobrskati po sebi in najti dogodke, ki so nam prinesli zanos. Najprej jih ne prepoznaš, ker iščeš velike, ko pa ti da sodelavec asociacijo s svojim primerom, pa se kar prikotalijo iz preteklosti. Takšni majhni, a sladki, in koliko jih je! Ljudje tako radi tarnamo, v kakšnem stresnem času živimo, vendar je tako malo potrebno, da ga prerastemo. Odločila sem se, da bom dala večji poudarek svojim zanosnim trenutkom. ... (izjava udeleženke)«

KRISTINA VIŠATICKI, ZDENKA ČERNELIČ: ČUSTVENO OPISMENJEVANJE UČENCEV

Oblika dela: Skupinska delavnica

Ciljna skupina: 1.- 9. razred

V okviru projekta Comp@s sva v tandemu izvajali skupinske delavnice na temo čustvenega opismenjevanja. Delavnice so preventivne in niso namenjene reševanju globlje čustvene in vedenjske problematike. Za reševanje poglobljene čustvene in vedenjske problematike so potrebne drugačne oblike in načini dela. Delavnice so primerne za skupine do 20 otrok. Kadar je v razredu večje število učencev, je najbolje delavnice izvesti v dveh ločenih skupinah.

V šolskih letih 2017/2018, 2018/2019 in 2019/2020 je bilo izvedenih 25 delavnic v trajanju 2 šolskih ur, kar je skupno 50 šolskih ur. 14 delavnic je bilo izvedenih na prvi triadi, 7 delavnic na drugi triadi in 4 delavnice na tretji triadi osnovnošolskega izobraževanja. 5 delavnic je bilo izvedenih v kombiniranih oddelkih dveh razredov. Tri načrtovane delavnice v mesecu aprilu, maju in juniju 2020 niso bile izvedene zaradi ukrepov ob epidemiji. Delavnice sva izvedli v 10 osnovnih šolah v občinah Slov. Bistrica, Oplotnica in Hajdina. V delavnice je bilo vključenih 472 učencev in 31 učiteljev in svetovalnih delavcev.

Delavnice so bile ob upoštevanju stopnje razumevanja učencev izvedene na področju spoznavanja osnovnih čustev: veselje, žalost, jeza in strah. V prvi učni uri so učenci v skupinah po 4 ali 5, ob igri vlog z lutkami, ob fotografijah, s sestavljanjem izraza posameznega čustva na obrazu prepoznavali čustva, spoznali so razliko med čustvom in občutkom ter ugotavljali, kaj sproži posamezno čustvo. Termometer so povezali s čustvenim delovanjem in tako spoznali delovanje čustvene zanke. Poučili so se o trajanju čustev. V drugi učni uri so se osredotočili na čustvo jeza. Učenci so izdelali plakate o tem, kje v telesu občutijo jezo, odločali so se o ustreznem in neustreznem odzivanju v primeru jeze, učili so se sproščanja napetosti ob jezi, izvedli so igro vlog ob neustreznem in ustreznem izražanju jeze. S pomočjo semaforja so spoznali način, kako si lahko pomagajo, ko se odločajo o ustreznem načinu izražanja posameznega čustva.

Ob izvajanju delavnic sva spoznali, da otroci na splošno že marsikaj vedo o čustvih. Ob hitrem življenjskem ritmu in pogostem pomanjkanju časa za pogovore in druženja, temu področju osebnostnega razvoja namenimo premalo pozornosti in se o tem tudi premalo pogovarjamo. Vendar so čustva osnovna prilagoditvena dejavnost v razvoju vsakega posameznika in so kot taka zelo pomembna za človekovo polno funkcioniranje.

Rezultat izvajanja delavnic čustvenega opismenjevanja v okviru projekta bo **tudi priročnik za izvedbo delavnic za učitelje, svetovalne delavce in druge**, ki bodo lahko delavnic prilagodili svojim potrebam in jih izvajali.

MAJA VERHOVNIK, BRANKA OROŽ: DELAVNICE ZA STARŠE

Delavnice za starše preko projekta Comp@s so potekale na ustanovah (večinoma šolah) na različne načine glede na potrebe in želje ustanov.

Nekatere so želele izvajanje po razredih kot popoldanska druženja s starši ali v okviru roditeljskih sestankov. Te so bile za posamezno skupino enkratni dogodek.

Tudi nameni izvajanja enkratnih delavnic so se razlikovali. Nekatere ustanove so želele delovati preventivno in izbirale širše teme, nekatere že kurativno – glede na določeno problematiko, ki jo razredniki zaznavajo v razredih. Opazili sva, da so potrebe bile bistveno večje od možne razpoložljivosti.

Šele z oblikovanjem stalne skupine staršev – šola za starše – sva lahko vzpostavili drugačen način dela v skupini, kjer je več dela na sebi (pri vseh članih skupine) in drugačna dinamika.

Gre za učenje teorij o vzgoji, kot tudi o spoznavanju sebe, svojih prioritet, vrednot, spoznanj, čustev in posledično delovanja kot vzgojitelj (starš). Izkazalo je, da so starši temu naklonjeni in si take oblike dela želijo, jo pogrešajo. Na šolah so to predvsem starši, ki bi radi sebe spoznali bolje, spremenili svoje delovanje, prenesli naučeno in izkušnje domov, ozavestili svoja čustva, prioritete in delovanje. V stalni skupini se tako določijo pravila delovanja in komunikacije, zaupnost in tako občutek varnosti, prav tako lastne meje in občutek do individualno postavljenih meja. Za naju je bila pomembna tudi njihova povratna informacija, evalvacija članic skupine in najina samoevalvacija. Tako sva delo lahko nadgradili in izhajali iz skupine.

V času izvajanja se je izkazala tudi potreba po različnih oblikah izvajanja delavnic za starše. V okviru Centrov za socialno delo je veliko možnosti, predvsem za delo s starši, ki so izgubili stik s svojimi otroki, in se jim v družini porajajo velike težave. Tukaj je namen dela že kurativen.

SONJA TARČA: INDIVIDUALNA SPECIALNO PEDAGOŠKA OBRAVNAVA, SVETOVANJE STARŠEM, UČITELJEM TER STROKOVNIM DELAVCEM VRTCA IN ŠOLE

- individualno specialno-pedagoška obravnava v vrtcu in večinski osnovni šoli;
- v obravnavi so bili otroci in učenci, ki niso imeli odločbe o usmeritvi;
- za ocenitev otrokovih spretnosti in veščin v vrtcu je bila uporabljena ocena otrokovega funkcioniranja, za učence v šoli pa program SNAP;
- od petih obravnavanih otrok v vrtcu so imeli trije odloženo šolanje;
- od šestih obravnavanih učencev v šoli je bil za štiri učence podan postopek za pridobitev statusa učenca s posebnimi potrebami;
- individualno delo v vrtcu je bilo usmerjeno k urjenju grafomotorike, orientacije, širjenju besedišča, samozaupanju, pogovoru, pravilni izreki glasov, zgodnjemu opismenjevanju, vajam brain gym, čustvenemu področju in iskanju močnih področij;
- v šoli je bilo učenje usmerjeno predvsem k odpravljanju primanjkljajev, dvigu samopodobe in zaupanju vase, širjenju besedišča, kriterijem branja in pisanja, vrednotenju uspešnosti pri učnem delu ter iskanju močnih področij;

V okviru svetovanja staršem je bilo opravljenih 60 svetovanj, vzgojiteljem 21 svetovanj, učiteljem in svetovalnim delavcem šole pa 37 svetovanj.

OŠ DR. LJUDEVITA PIVKA PTUJ

*»To je za otroke, ki so drugačni.
Za otroke, ki ne dobijo zmeraj petic,
otroke, ki imajo ušesa
dvakrat večja kot vrstniki
ali jim iz nosa visi svečka.*

*To je za otroke, ki so drugačni.
Za otroke, ki so preprosto "taki";
otroke iz katerih se vsi norčujejo,
ki imajo razbita kolena
in večno mokre čevlje.*

*To je za otroke, ki so drugačni
in radi zganjajo norčije.
A ko bodo odrasli,
kar je dokazala zgodovina,
so te drugačnosti tisto,
zaradi česar so edinstveni.«*

(Nastasija Žilavec)

ZAPOSLENI:

- **Tanja Nikolovski, specialna pedagoginja** -koordinatorica projekta pri konzorcijskem partnerju, svetovanje in strokovna podpora staršem.
- **Barbara Žnidarko, dipl. defektolog-** specialno-pedagoška diagnostika, svetovanje in strokovna podpora.
- **Vesna Horvat, dipl. defektolog** – vodja strokovne didaktične knjižnice, skrb za nabavo did. materiala.

- Tina -Rajh, prof. tiflopedagogike in pedagogike specifičnih učnih težav- specialno-pedagoška diagnostika, svetovanje in strokovna podpora.
- Nataša Pihler Brumen, prof. def. za osebe z motnjami sluha in govora -logopediska diagnostika, svetovanje in strokovna podpora.
- Tadej Sok, dipl. ing. informatike in tehnologij komuniciranja-programiranje in izdelava e-gradiv.
- Aleksandra Serec Šijanec, dipl. defektolog- specialno-pedagoška diagnostika, svetovanje in strokovna podpora.
- Anja Lukman, dipl. prof. logopedinja-surdopedagoginja- logopediska diagnostika, obravnava, svetovanje in strokovna podpora
- Saša Fišer, uni. dipl. medijska komunikologinja- programiranje in izdelava e-gradiv.
- Tina Kajzer Hameršak, univ. dipl. psiholog - psihološka diagnostika, svetovanje
- Monika Borovič, dipl. defektolog-specialno pedagoška diagnostika, svetovanje in strokovna podpora

Podpisali smo 10 dogovorov o sodelovanju z okoliškimi OŠ, ptujskim vrtcem ter Splošno Bolnišnico Ptuj.

VESNA HORVAT, SPECIALNA PEDAGOGINJA

V okviru pilotskega projekta Compas, smo na šoli vzpostavili knjižnico strokovnega didaktičnega materiala za osebe s posebnimi potrebami.

Poleg izposoje didaktičnega gradiva strokovnim delavcem in staršem, smo nudili tudi strokovno svetovanje o izbiri didaktičnega materiala, glede na potrebe ali primanjkljaje otroka in mladostnika.

Knjižnica zajema didaktični material iz naslednjih področij:

- zaznavanje,
- motorika,
- govori in jezik,
- matematika,

- naloge v škatlah,
- drugo (kinestetične mite, aktivni stoli, podstavki, priročnik...)

Nabavili smo didaktični material v vrednosti več kot 35.000 eur.

ANJA LUKMAN, LOGOPEDINJA – SURDOLOGINJA

- diagnostika in obravnava otrok z govorno-jezikovnimi motnjami
- individualne in skupinske obravnave
- svetovanje staršem in strokovnim delavcem
- oblikovanje didaktičnega materiala za izboljšanje govora, jezika in komunikacije.

Doprinos projekta:

- Hitra pomoč otrokom, ki to nujno potrebujejo
- Seznanitev z delom s specifično populacijo
- Strokovno povezovanje
- Možnost sooblikovanja logopedsko-surdopedagoškega dela v prihodnosti
- Velik doprinos k strokovni in osebni rasti.
- Seznanitev z več strokovnimi delavci, ki delajo na istem področju.
- Izmenjava mnenj, izkušenj, primerov dobre prakse.
- Nudena hitra pomoč otrokom in staršem v stiski.

Pomanjkljivosti:

- Premajhen delež zaposlitve, saj je delo zahtevalo več časa, kot je bilo predvideno.

Zaključna misel:

»Dokazali smo, da skupaj zmoremo najti odlične rešitve in ideje za pomoč otrokom ter njihovim bližnjim ter prispevati k razvoju pedagoške stroke.«

BARBARA ŽNIDARKO, SPECIALNA PEDAGOGINJA

- Obravnavala 7 otrok in nudila strokovno izobraževanje 450 strokovnim delavcem na temo, kako pomagati otroku z avtizmom.

Prednosti projekta:

- takojšnja pomoč otrokom,
- neposredno sodelovanje s starši in strokovnimi delavci,
- možnost prenosa znanja med strokovne delavce, starše in zainteresirano javnost,
- možnost osebnega izpopolnjevanja na različnih izobraževanjih,
- možnost timskega povezovanja strokovnjakov različnih smeri.

Zaključne misli:

- Sodelovanje v projektu je tudi zame pomenilo priložnost za osebnostno in strokovno rast.
- Omogočen mi je bil razgiban delovnik, spoznavanje in povezovanje z različnimi strokovnimi delavci, postavljena sem bila pred izziv podajanja znanja in izkušenj na predavanjih in delavnicah. Imela sem možnost dodatnega strokovnega izpopolnjevanja.
- Sodelovanje v projektu je bila zame dragocena izkušnja.

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE

MARIBOR

ZAPOSLENI OD 2017 DO 2020:

- dr. Mitja Muršič, univ. dipl. soc. ped.
- Silviya Dervarič, univ. dipl. soc. ped.
- Katarina Mihajlovič, mag. psih.
- Sara Mičič, mag. psih.

PODROČJA DELA:

Individualna obravnava otrok, podpora in svetovanje otrokom in mladostnikom ter njihovim družinam:

- Celostna obravnava otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, opolnomočenje, razvijanje pozitivne samopodobe, vključevanje otroka v vrstniško skupino, sprejemanje otroka ali mladostnika,
- Nudenje podpore družinam otrok in mladostnikov, psihološka pomoč, nudenje svetovanja staršem glede prilagojenih gradiv in pripomočkov.
- V okviru projekta izvedenih **393 individualnih obravnav** otrok in mladostnikov iz različnih osnovnih in srednjih šol ter vrtcev ter in **95 svetovalnih razgovorov** s starši.

Diagnostični pregledi:

- Odkrivanje dejavnikov, ki otroka ovirajo pri njegovem učnem procesu,
- spoznavanje dejavnikov tveganja in varovalnih dejavnikov v otrokovem okolju,
- identifikacija učenčevih močnih področij in šibkosti,

- ugotavljanje aktualnega nivoja otrokovih dosežkov,
- ugotavljanje razlogov za pomanjkanje napredka,
- razumevanje otrokovega načina vedenja,
- razumevanje otrokovega stila učenja,
- V okviru projekta opravljenih 92 diagnostičnih pregledov otrok in mladostnikov.

Podpora, sodelovanje in svetovanje strokovnim delavcem šol in vrtcev:

- Pomoč pri prepoznavanju in ocenjevanju učenčevih zmožnosti, šibkosti in posebnih potreb,
- pomoč pri načrtovanju, implementaciji in evalvaciji individualiziranega programa oz. izvirnega delovnega projekta pomoči (IDPP),
- izmenjava izkušenj,
- direktna pomoč učencem v razredu ali zunaj njega,
- pomoč in podpora za učinkovito sodelovanje s starši,
- V okviru projekta izvedenih 74 multidisciplinarnih timov z strokovnimi delavci šol in vrtcev ter starši otrok in 88 svetovalnih razgovorov s strokovnimi delavci šol in vrtcev.

Izvedba predavanj za strokovne delavce šol in vrtcev in delavnic za otroke osnovnih šol:

- Predavanja in delavnice:
- Omejevanje izstopajočega vedenja otrok v prilagojene šolskem kontekstu,
- Starševsko soočanje z izstopajočim vedenjem otrok,
- Preprečevanje medvrstniškega nasilja,
- Delavnica o medvrstniških odnosih in komunikaciji v razredu,
- Socialna anksioznost,
- Delavnice na temo spodbujanja organiziranosti, samostojnosti, načrtovanja, upravljanja s časom in čustvo,
- V okviru projekta izvedenih 13 predavanj in 46 delavnic za otroke.

5. Vizija strokovnega centra po 1. 10. 2020

Inkluzivno izobraževanje oziroma vse večje vključevanje otrok s posebnimi potrebami v večinske (redne) šole zahteva vzpostavitev mreže strokovnih centrov, pri čemer je potrebno razviti regionalne strokovne centre, ki v svoji osnovni dejavnosti že izvajajo javno-veljavne programe za otroke s posebnimi potrebami. Potrebe okolja narekujejo spremembe, in sicer:

- ustrezno spremembo oziroma prilagoditev organiziranosti in strukture osnovnih šol s prilagojenim programom in zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ki se bodo preoblikovali v strokovne centre, ter
- spremembo oziroma prilagoditev organiziranosti in strukture vrtcev in rednih šol, ki bodo pomoč strokovnih centrov koristile.

Po horizontalni osi je potrebna sprememba, ki bi delovala celostno: obravnava v največjo korist otroku, v medresorskem povezovanju strokovnjakov, pretoku informacij in možnostih do pomoči za vse otroke glede na njihove potrebe, dostopno čim bližje domu in oblike pomoči, ki so v največjo korist za otroke.

Po vertikalni osi imajo otroci in mladostniki s PP zagotovljeno ustrezno pomoč, možnost vključitve v ustrezne programe v vseh starostnih obdobjih v skladu s cilji in načeli vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami.

Razvitost regionalnih centrov za pomoč otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam bi pomagala zagotoviti uspešno izobraževanje otrokom s posebnimi potrebami v inkluzivnih okoljih.

Tak način izobraževanja temelji na zagotavljanju pogojev za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami čim bližje domu.

Potreben je celovit, interdisciplinaren in medresorski pristop. Potrebne so povezave med VIZ, zdravstvom, socialno in starši.

Ker bi bil strokovni center središče visoko kompetentnih strokovnih delavcev v regiji, ki z novimi rešitvami in strategijami ter metodami dela nudijo podporo otrokom s posebnimi potrebami, njihovim družinam, vrtcem in šolam ter drugim institucijam, ki delajo z otroki s posebnimi potrebami, bi imel tudi vlogo povezovalne institucije med zdravstvom, socialo, vzgojno-izobraževalnimi ustanovami in družino. Pri tem je pomembno sodelovanje med vrtci in šolami ter povezovanje z univerzo in različnimi fakultetami pri razvoju potrebnih kompetenc strokovnih delavcev, kot tudi tesno sodelovanje z ministrstvi (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Ministrstvo za zdravje), da storitve in pomoč strokovnih centrov delujejo v smeri celostne obravnave otrok s posebnimi potrebami.

Pomembno je, da pri delu vedno izhajamo iz otroka s svojimi potrebami, da podpremo njegovo družino, ki potrebuje različne, vendar v okviru celostne obravnave usklajene storitve.

Regionalni strokovni center za pomoč otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam tako spremlja posameznega otroka s posebnimi potrebami in njegovo družino skozi ves čas njegovega izobraževanja (predšolsko, osnovnošolsko, srednješolsko obdobje ter pomoč in podpora ob prehodu na trg dela oz. prehod v druge oblike dela za odrasle osebe s posebnimi potrebami).

Povezanost najrazličnejših profilov strokovnih delavcev in oblikovanje tima, ki ga potrebuje posamezen otrok, nudi dostopnejšo in hitrejšo obravnavo, poenoten pristop, boljši pretok informacij, sistematično načrtovanje in izvajanje pomoči otroku in družini.

CILJNE SKUPINE za regionalni strokovni center:

- osebe s posebnimi potrebami v vseh življenjskih obdobjih,
- družina OPP (otrok s PP, sorojenci, starši)
- vzgojno-izobraževalne institucije in druge inštitucije, ki so povezane z OPP (strokovni delavci, vodstveni delavci, vrstniki otroka s PP, starši vrstnikov),
- delodajalci,
- širše družbeno okolje.

Strokovni center lahko zagotavlja strokovno in kadrovsko podporo vrtcem, osnovnim šolam s strokovnimi delavci s strokovnim znanjem, opremo in didaktičnim materialom.

CILJI VZPOSTAVITVE NACIONALNE MREŽE STROKOVNIH CENTROV:

- Izboljšanje kakovosti vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja ter nasploh življenja oseb s posebnimi potrebami s poudarkom na njihovem enakovrednem vključevanju v družbo.
- Multidisciplinarno povezovanje in sodelovanje strokovnih delavcev iz različnih področij delovanja (vzgojno izobraževalno področje, področje sociale in zdravstva) za oblikovanje fleksibilnih timov pri pomoči posameznemu otroku in njegovi družini.
- Izvajanje razvojno-raziskovalnega dela na izbranih področjih in razvijanje novih pristopov in oblik pomoči pri delu z otroci s posebnimi potrebami.
- Sledenje razvoju sodobnih tehničnih pripomočkov in pomoč pri uvajanju le teh v procese izobraževanja, usposabljanja in rehabilitacije.
- Oblikovanje programov strokovnega izobraževanja za strokovne delavce z različnih področij.
- Informiranje strokovne in laične javnosti o možnostih sodelovanja in oblikah pomoči osebam s posebnimi potrebami.
- Enakomerna možnost vključenosti vseh otrok s posebnimi potrebami v ustrezno obravnavo oz. program.
- Dostopnost do šolanja v bližini doma, vključenost med vrstnike, lažja dostopnost do strokovnih obravnav.
- Lažja in hitrejša dostopnost do ustanov, centrov, oblik pomoči za otroke s posebnimi potrebami in njihove družine.
- Sistematično razdelana mreža pomoči in vzgojno izobraževalnih programov glede na posamezne potrebe otrok (ADHD, Downov sindrom, motnje avtizma, cerebralna paraliza, disleksija, primanjkljaji na posameznih področjih učenja itd.).

Ustanove se povezujejo v mrežo z namenom, da se na lokalnem nivoju poskrbi za preglednost oblikovanja pomoči, dostop do informacij, kar omogoča organizacijsko fleksibilnost, ekonomsko učinkovitost, poenoten pristop in enakomerno dostopnost.

ORGANIZIRANOST REGIONALNEGA STROKOVNEGA CENTRA

V strokovnem centru bi bilo v okviru organizacijske strukture smiselno ločiti med dvema področjema, in sicer področje pomoči otrokom v sklopu izvajanja javno-veljavnih programov ter področje podpore procesu inkluzije.

Strokovni delavci centra morajo delovati na obeh področjih, saj je izjemno pomembno ohranjanje stika med prakso in teorijo.

NALOGE REGIONALNEGA STROKOVNEGA CENTRA

Prepoznavanje in specialno-pedagoška diagnostika posebnih potreb:

- Strokovni centri se po potrebi aktivno vključijo v pomoč otrokom z razvojnimi zaostanki in otrokom z rizičnimi dejavniki že v postnatalnem obdobju, pri obravnavi v okviru razvojnih ambulant in vrtcev, glede na potrebe posameznega otroka.
- Strokovni center izvaja multidisciplinarno diagnostiko in ocenjevanje (Diagnostika ob timskem sodelovanju ustreznih strokovnjakov zagotavlja identifikacijo otrokovih vzgojno-izobraževalnih potreb, iz katerih izhaja pomoč otroku, njegovi družini ter pomoč pri vključevanju v širše socialno okolje.)
- Starši v strokovnem centru dobijo diagnozo, mnenje oz. posnetek stanja ter na enem mestu pridobijo informacije in organizacijo celostne pomoči. Strokovni center poskrbi, da imajo starši vse informacije o možnostih pomoči družini.
- Strokovni delavci v okviru strokovnega centra kontinuirano spremljajo otroka in skrbijo za fleksibilnost pri prilagajanju individualiziranih programov in prilagoditev (pomembna je mobilnost in fleksibilnost strokovnih delavcev centra).

- Strokovni center pomaga staršem pri pridobivanju strokovnih mnenj za določitev specialno-pedagoških potreb otroka.
- Strokovni delavci centra ugotavljajo pogoje za izvedbo izvajanja specialno pedagoške pomoči, v smislu določanja preventivnih ukrepov pri inkluzivnem izobraževanju ali izobraževanja v šolah s prilagojenim ali posebnim programom.
- Strokovni centri pri otrocih, ki izkazujejo določene težave, vendar še niso prepoznani kot otroci s posebnimi potrebami izvajajo preventivne ukrepe že v vrtcih .

Svetovanje in podpora:

- Storitve svetovanja in podpore se nanaša na podporo otroku, njegovim vrstnikom in sorojencem, staršem, staršem vrstnikov, strokovnim delavcem in vodstvenim delavcem. Osveščanje javnosti vključuje organizacijo okroglih miz, konferenc in pripravo prispevkov za množične medije.
- Ob sodelovanju z vrtcem se svetovanje in podpora lahko izvajata v vrtcu ali šoli, v centru ali/in na domu. Vsebina dela temelji na delu s starši, pri delu z otroki pa v obliki individualnih in skupinskih obravnjav. V program se vključujejo strokovnjaki različnih področij, kar je odvisno od individualnih potreb otroka.

Tabela 36: CELOSTNA POMOČ STROKOVNEGA CENTRA

Otrok s PP	Starši otroka s PP	Strokovni delavci, ki delajo z otrokom	Vodstveni delavec v ustanovi, kjer se otrok s PP izobražuje
Zgodnja obravnava: strokovni center se pri obravnavi otroka povezuje in usklajuje s Centrom za zgodnjo obravnavo.	Svetovanje in pomoč ob nastali problematiki. Podpora pri razumevanju značilnosti motnje in odražanju motnje.	Pomoč pri načrtovanju, izdelavi, spremljanju in evalvaciji individualiziranega programa za posameznega otroka.	Pomoč pri organizaciji in izvajanju dodatne strokovne pomoči otroku s PP.

<p>Izvajanje detekcije, diagnostike in dodatne strokovne pomoči in po potrebi zdravstvenih storitev (fizioterapija, delovna terapija, logopedska obravnava).</p>	<p>Svetovanje glede prilagoditev vsakodnevnih aktivnosti, strategij poučevanja, spodbujanje razvoja posameznih razvojnih področij, učenje samostojnosti, uporaba didaktičnih pripomočkov in učil, ureditev okolja, prostora, podajanje navodil, pomoč pri učenju.</p>	<p>Svetovanje pri načrtovanju pouka, prilagajanju metod, pripravi učnih gradiv in didaktičnih pripomočkov, uporabi specializirane opreme, ter motivaciji za učenje.</p>	<p>Aktivna vloga in svetovanje pri sodelovanju z zunanjimi institucijami (Center za socialno delo, socialni in zdravstveni zavodi...).</p>
<p>Če otrok potrebuje dodatno strokovno pomoč, spremljevalca, medicinsko terapijo ipd. pristojni center kontaktira ustrezne institucije, katere to pomoč zagotovijo.</p>	<p>Nudenje izobraževanj glede motnje, primanjkljaja ali oviranosti.</p>	<p>Supervizija, intervizija za zaposlene.</p>	<p>Pomoč pri osveščanju strokovnih delavcev, staršev ustanove o primanjkljajih, motnjah ali oviranostih.</p>
<p>Pomoč pri organizaciji, urejanju gradiva, priprave in pisanju testov, ter motivaciji za učenje (učenje učenja).</p>	<p>Podpora v okoljih skupnosti – osveščanje drugih staršev.</p>	<p>Svetovanje glede prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.</p>	<p>Sodelovanje pri načrtovanju izobraževanja zaposlenih v ustanovi in staršev.</p>

<p>Pomoč pri vključitvi učenca v skupino.</p>	<p>Nudenje svetovanja in delavnic sorojencem.</p>	<p>Nudenje svetovanja in delavnic v skupinah kjer je vključen otrok s posebnimi potrebami.</p>	<p>Svetovanje vodstvenim delavcem pri oblikovanju vrednot na šoli, kot so priznavanje različnosti učencev, zagotavljanje pomoči vsem učencem ter skrb za stalen osebni napredek vseh strokovnih delavcev na šoli, senzibilizacija ravnateljev za delo z otroki s posebnimi potrebami,</p>
<p>Pomoč pri razvijanju pozitivne samopodobe in iskanju močnih področij učenca.</p>	<p>Organizacija srečanj in podpornih skupin staršev z drugimi starši otrok s PP za izmenjavo medsebojnih izkušenj in informacij.</p> <p>Organizacija skupin za samopomoč.</p>	<p>Organizacija in izvajanje permanentnega strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja strokovnih delavcev za pridobitev ustreznih kompetenc za poučevanje heterogene skupine otrok s posebnimi potrebami.</p>	<p>Spodbujanje sprememb, ki vplivajo na kakovost izobraževanja vseh otrok.</p>

Pomoč pri vključevanju dijaka na praktičnem izobraževanju.	Svetovanje staršem v različnih razvojnih obdobjih njihovega otroka (prednosti in težave s katerimi se kot družina spopadajo v različnih razvojnih obdobjih njihovega otroka).	Pomoč pri predstavitvi dijaka s PP, njegovega primanjkljaja in prilagoditev razrednemu učiteljskemu zboru, razredniku in razredu (kjer bi bilo to smiselno).	Svetovanje pri vzpostavitvi podpornega okolja ob prehodu v nove oblike izobraževanja.
Zagotavljanje podpore otroku s Pp tudi ob prehodih na druge ravni izobraževanja (iz osnovne v srednjo šolo in iz srednje šole v nadaljnje/višje in visokošolsko izobraževanje, usposabljanje in zaposlovanje).	Svetovanje staršem o učinkoviti in potrebni pomoči pri domačem učnem delu otrok na različnih nivojih šolanja.	Opolnomočenje šolskih strokovnih delavcev – coaching.	
Poklicno svetovanje.	Pomoč pri sodelovanju s šolo in vključevanje staršev v izobraževalni proces.	Pomoč pri sodelovanju s starši in vključevanje staršev v izobraževalni proces.	
Usmerjanje in podpora pri aktivnem preživljanju prostega časa in pri	Pomoč in podpora družini pri vključevanju v lokalno okolje.	Pomoč pri razvijanju pozitivne samopodobe in	

iskanju možnosti vključevanja v lokalno okolje.		iskanju močnih področij otroka.	
---	--	---------------------------------	--

Izposoja in izdelava didaktičnih pripomočkov:

- izposoja didaktičnih materialov in pripomočkov, učbenikov in strokovnih gradiv,
- priprava in prilagajanje didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv,
- izvajanje usposabljanj za uporabo prilagojene informacijske tehnologije, specialnih pripomočkov in opreme,
- E učilnica: nabor pripomočkov za posamezno skupino učencev,
- razvoj didaktičnih gradiv, materialov, pripomočkov, učbenikov,
- svetovanje za uporabo gradiv, didaktičnih materialov in pripomočkov,
- Knjižnična, multikomunikacijska in virtualna gradiva.

Razvoj strokovnega dela:

- razvoj aplikativnih strategij dela,
- razvoj diagnostičnih instrumentarijev in strokovnih podlag,
- razvoj metodoloških aparatov za pripravo individualiziranega programa, evalvacij ipd.,
- razvijanje podporne in komunikacijske tehnologije,
- osveščanje javnosti in lokalnega okolja,
- sodelovanje z nevladnimi organizacijami,
- povezovanje in širjenje dobrih praks, poznavanja dobrih praks izven države,
- predlogi sprememb zakonodaje za izboljšavo državnega sistema,
- sodelovanje z oddelki oziroma strokovnjaki na univerzah in drugih raziskovalnih institucijah pri razvojnem in raziskovalnem delu, razvijanje programov edukacije, (re)habilitacije in adaptacije,
- raziskovalno delo na različnih področjih dela z otrokom (evalvacijske, klinične, psihosocialne...),
- razvoj in uvajanje mednarodnih projektov za pospeševanje izobraževanja in usposabljanja posameznih skupin otrok s posebnimi potrebami, širjenje izobraževalnih možnosti in dvig kakovosti izobraževanja,

- priprava in izdaja strokovne literature – poljudnih in strokovnih člankov, knjig ipd.,
- razvoj učnih in didaktičnih pripomočkov,
- kontinuirano izobraževanje in dodatno usposabljanje strokovnih delavcev centra.

STROKOVNI DELAVCI REGIONALNEGA STROKOVNEGA CENTRA

Strokovni center mora imeti večje število strokovno usposobljenih strokovnjakov različnih profilov, ki v timskem pristopu otroku nudijo celostno obravnavo. Obravnave so lahko dolgotrajne ali usmerjene na krajša obdobja, odvisno od potreb otroka.

Zaposleni v strokovnem centru potrebujejo koordinatorja dela, ki vodi in usklajuje delo posameznih strokovnih delavcev, da lahko le-ti izvajajo svoje naloge odgovorno in učinkovito.

Strokovnim delavcem strokovnega centra, je potrebno zagotoviti permanentna dodatna usposabljanja s področja njihovega delovanja, da lahko nudijo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam sodobne in učinkovite oblike pomoči.

Osnovni profil za izvajanje dejavnosti v centru je specialni in rehabilitacijski pedagog z izkušnjami pri delu z otroki s posebnimi potrebami.

Praksa izkazuje potrebe po izpopolnjevanju znanj, pridobivanju specialnih znanj in kompetenc za posamezna razvojna in starostna področja, specialna znanja posameznih motenj in razumevanja delovanja možganskih procesov, terapevtskih zanj in pristopov. Izkušnje kažejo da je potrebno poglobljeno znanje, da se lahko uporabljajo in izvajajo različni pristopi, ki se vključujejo v delo za vsakega otroka. Potrebno je poiskati najbolj primeren pristop ali kombinacijo pristopov za posameznega otroka s posebnimi potrebami.

Znanja, potrebna za učinkovit terapevtski pristop so kompleksna znanja, vsebinsko obsežnejša, finančno zahtevnejša, v katera je potrebno vlagati sistematično.

Z različnimi specialnimi znanji bi ob osnovnem znanju specialnih in rehabilitacijskih pedagogov, lahko kompetentno opravljali svetovalne storitve in nudili pomoč različnim skupinam oseb s posebnimi potrebami.

Strokovni delavci bi se tako znotraj splošnega specialno terapevtskega znanja morali specializirati za določeno področje (diagnostika, coacing, skupinske delavnice za vedenjsko

problematiko, neurofeedback terapija, obravnava otrok z avtističnimi motnjami, supervizija, likovna terapija ipd.).

Strokovni delavci potrebujejo večje možnosti za lastni strokovni razvoj in večjo dostopnost do izobraževanja (predvsem finančna podpora in spodbuda).

DILEME IN PREDLOGI STROKOVNEGA CENTRA COMP@S:

Analiza in evalvacija dosedanjega dela na projektu Strokovni center Comp@s je pokazala, da smo se z načinom dela in izbiro ustreznih strokovnih delavcev približali željenemu modelu delovanja regijskega strokovnega centra za otroke s posebnimi potrebami.

Odzivi otrok, staršev in strokovnih delavcev VI institucij s katerimi sodelujemo, so pozitivni. Predvsem jim je pomemben hiter odziv na konkretne potrebe, dostopnost obravnave, svetovanj in izobraževanj.

Naš predlog je, da bi tudi v prihodnje posamezen strokovni center izvajal aktivnosti v regiji, v kateri deluje (v obliki sodelovanja strokovnih delavcev različnih profilov, zaposlenih v več institucijah, kjer se izvaja VI otrok s posebnimi potrebami). Tako bi lahko otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam omogočili celostno obravnavo v okviru financiranja šolskega sistema s strani MZŠŠ (kar pomeni, da je za uporabnike brezplačno).

Predlog Strokovnega centra Comp@s, ki je v okviru projekta deloval na področju podravske regije in je vključeval strokovne delavce OŠ Gustava Šiliha Maribor, OŠ Ljudevita Pivka Ptuj, OŠ Minke Namestnik Sonje Slovenska Bistrica in Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše Maribor je, da bi v regijskem centru za otroke s posebnimi potrebami, ki bi deloval na področju Podravja bilo na razpolago število delovnih ur v obsegu zaposlitve vsaj treh strokovnih delavcev.

Del te zaposlitve bi bil fiksni za koordinatorske oz. vodje centra, ostale ure pa bi se opravljale po deležih glede na izražene potrebe iz okolja v obliki povečanega obsega dela.

Poudarjamo, da lahko kompetentno izvajajo naloge centra le strokovno usposobljeni strokovni delavci z izkušnjami v praksi.

Potrebe okolja niso fiksne, zato je potrebno ohraniti fleksibilnost in dinamičnost pri oblikah sodelovanja (zaposlovanja) strokovnih delavcev v centru, ki morajo izhajati iz potreb posameznega otroka s posebnimi potrebami in njegove družine.

Strokovnim delavcem, ki sodelujejo je potrebno omogočiti enake možnosti plačila in napredovanja, kot jih imajo na svojih primarnih delovnih mestih (enaka urna postavka kot jo prejema za svoje redno delo v svoji VI instituciji).

Strokovnemu centru je poleg zagotovitve finančnih sredstev za zaposlovanje strokovnih delavcev potrebno zagotoviti tudi finančna sredstva za izobraževanja oz. nadgradnjo specifičnih znanj posameznih strokovnih delavcev, ki delujejo v okviru centra z namenom učinkovitejše pomoči otrokom s posebnimi potrebami.

Predvidena morajo biti tudi finančna sredstva za obnovo in nabavo novih tehničnih in didaktičnih pripomočkov v obstoječih treh knjižnicah.

Za potrebe projekta smo strokovni centri veliko časa strokovnih delavcev porabili tudi za vodenje dokumentacije. Strinjamo se, da morata biti opravljeno delo in poraba finančnih sredstev transparentna, vendar predlagamo poenostavitev birokracije (vodenja dokumentacije).

USMERJANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

S permanentnim spreminjanjem sistema vzgoje in izobraževanja, ki je posledica uvajanja novih, sodobnih oblik dela, novih terminologij, znanstvenih spoznanj in ideologij, se spreminja tudi način šolanja otrok s posebnimi potrebami. Po letu 2000, ko je stopil v veljavo Zakon o usmerjanju otrok s PP v Sloveniji težimo k inkluzivnim oblikam izobraževanja, kar bi naj omogočilo otrokom s PP učinkovitejše osvajanje znanja ob podpori dodatne strokovne pomoči in prilagojenega izvajanja pouka. Ta način dela se je v dvajsetih letih potrdil v praksi kot učinkovit za učence s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, pri globalno oviranih učencih, učencih z govorno-jezikovnimi motnjami, dolgotrajno bolnih učencih, učenci z motnjami vedenja in

čustvovanja, pri slepih in slabovidnih učencih ter gluhih in naglušnih učencih, ki zaradi svojih intelektualnih in prilagoditvenih sposobnosti ob podpori zmorejo osvajati učne cilje v izobraževalnih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom.

Učenci z motnjo v duševnem razvoju se v večini še vedno šolajo v izobraževalnih programih z nižjim izobrazbenim standardom in v posebnem programu, saj zaradi nižjih intelektualnih in prilagoditvenih sposobnosti ne zmorejo dosegati učnih ciljev v programih z enakovrednim izobrazbenim standardom.

Otroke, ki kažejo znake razvojnih zaostankov v predšolskem obdobju se po Zakonu o zgodnji obravnavi otrok s posebnimi potrebami spremlja že v obdobju pred všolanjem, se jih diagnosticira in se jim nudi zgodnja obravnava, da se jih kasneje lažje vključi v ustrezne programe osnovnošolskega šolanja.

Vemo, da je diagnostika predšolskih otrok z motnjo v duševnem razvoju zelo otežena, saj večina psihološkega in instrumentarija ni prilagojena za te otroke, prav tako ti otroci zaradi narave svojih motenj pogosto v diagnostičnih postopkih ne želijo sodelovati, saj se zaradi prilagoditvenih težav ne počutijo varne v novem, manj znanem okolju ob ljudeh, ki jih vidijo enkrat ali zelo redko. Zaradi tega so diagnostične ocene v poročilih in strokovnih mnenjih v postopku usmerjanja pogosto nepopolne in temeljijo predvsem na trenutnem funkcioniranju otroka in poročilu staršev. Takemu poročilu nato sledi usmeritev v program, kjer se otrok ne more prilagoditi razredni sredini in učinkovito osvajati učnih vsebin.

Realna diagnostična ocena se lahko postavi šele ob diferencialni diagnostiki, kjer spremlja otroka več ustreznih profilov strokovnjakov daljše časovno obdobje. Šele, ko se ugotovitve posameznih strokovnjakov, ki otroka spremljajo dalj časa, ujemajo s poročilom vrtca/šole in se uskladijo z opisom načina življenja s tem otrokom doma (starši) lahko otroka usmerimo v zanj najbolj ustrezen program vzgoje in izobraževanja.

Učinkovit način usmerjanja otrok s posebnimi potrebami zahteva torej longitudinalen in poglobljen pristop spremljanja otrokovega razvoja in napredka na vseh področjih njegovega funkcioniranja.

Tukaj vidimo posebno vlogo v nastalih strokovnih centrih, ki imajo cilje in vizijo naravnano ravno v tej smeri, da se vsak otrok lahko vzgaja in izobražuje v njemu najustreznejšem programu.

Otroka lahko strokovnjaki strokovnega centra v nekem lokalnem okolju spoznajo poglobljeno, saj se z njim srečujejo dalj časa tako v institucionalnem varstvu kot v domačem okolju, sodelujejo pri načrtovanju pomoči in evalvacijah le-teh, sodelujejo s strokovnimi delavci ustanove, v katero je vključen otrok in s starši otoka.

Menimo, da bi tako podana diagnostična ocena verodostojno izražala otrokovo funkcioniranje, na osnovi katere bi se otrok šolal v programu, kjer bi se počutil varnega in uspešnega ter bi lahko napredoval v skladu s svojimi sposobnostmi.

The image shows a blue circular official stamp and a handwritten signature in blue ink. The stamp contains the text 'FACULTETA ZA PEDAGOGIKO' at the top, 'UNIVERZA NA LJUBLJANI' at the bottom, and 'GUSTAVA ŠILHA' in the center. The signature is written in a cursive style.

PRILOGA 1

Osnovna šola Gustava Šiliha Maribor
Majcigerjeva 31
2000 Maribor

Spoštovani,

smo strokovni center Comp@s, ki je eden izmed desetih strokovnih centrov v okviru Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki ga v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt deluje od aprila 2017 in se zaključi septembra 2020.

Namen javnega razpisa je priprava **modela sistemske ureditve strokovnih centrov za celostno obravnavo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami** z opredelitvijo kadrovskih in materialnih virov za izvajanje storitev strokovnega centra ter potrebnih sredstev za zagotavljanje podpore celostni obravnavi. Z vzpostavitvijo nacionalne mreže strokovnih institucij bo omogočena celovita podpora otrokom in njihovim družinam, ki potrebujejo različne, vendar v okviru celostne obravnave, usklajene storitve.

Za doseganje teh ciljev in pripravo izhodišča za sistemsko ureditev strokovnih centrov potrebujemo ob evalvaciji našega dela tudi **popis realnega stanja** glede števila otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v podravski regiji, vključenih v vzgojno-izobraževalne ustanove. Prav tako je potreben realen **popis trenutnih in potrebnih kadrovskih in materialnih virov** za podporo tem otrokom in mladostnikom. Le tako bomo lahko argumentirali potrebo po potrebnih kadrovskih in materialnih virih bodočih strokovnih centrov, ki bodo nudili podporo vaši ustanovi in družinam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

V ta namen vam pošiljamo vprašalnik, ki je nastal v sodelovanju z našo zunanjo evalvatorico prof. dr. Majdo Schmidt Krajnc. Vljudno vas prosim, da ga izpolnite in vrnete po elektronski pošti na naslov: sc-compas@guest.arnes.si ali po pošti na naslov: **Projekt Comp@s, Osnovna šola Gustava Šiliha Maribor, Majcigerjeva 31, 2000 Maribor.**

Podatke bomo uporabili izključno v namene izpostavitve kadrovskih potreb VIZ ustanov pri delu z otroki s posebnimi potrebami v naši regiji in jih hranili do 6 mesecev po zaključku projekta. V evalvacijskem poročilu bodo navedene le skupne vrednosti podatkov vseh ustanov, vključenih v raziskavo.

Zahvaljujem se za vaše sodelovanje in vas lepo pozdravljam.

mag. Mateja Šilc, vodja projekta Comp@s

1.) NAZIV VAŠE USTANOVE: _____

2.) Prosimo, da obkrožite vrsto vaše ustanove:

1. vrtec;
2. osnovna šola;
3. srednja šola;
4. drugo: _____

3.) Prosimo, da vpišete število otrok/mladostnikov, vključenih v vašo ustanovo v šolskem letu 2018/2019: _____

4.) Prosimo, da vpišete število otrok/mladostnikov z odločbo o usmeritvi, vključenih v vašo ustanovo v šolskem letu 2018/2019: _____

5.) Prosimo, da vpišete število obravnavanih otrok/mladostnikov s posebnimi potrebami, ki ste jih obravnavali v šolskem letu 2018/2019, glede na njihovo vrsto motnje/primanjkljajev in glede na spol:

Vrsta motenj/primanjkljajev pri otrocih/mladostnikih s posebnimi potrebami:	ŠTEVILO OTROK/MLADOSTNIKOV					
	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let	
	dečki	deklince	dečki	deklince	dečki	deklince
1. otrok z motnjami v duševnem razvoju;						
2. slepi in slabovidnih otrok oziroma otrok z okvaro vidne funkcije;						
3. gluhih in naglušnih otrok;						
4. otrok z govorno-jezikovnimi motnjami;						
5. gibalno oviranih otrok;						
6. dolgotrajno bolnih otrok;						
7. otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja;						
8. otrok z avtističnimi motnjami;						
9. otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami;						
10. odstopanja na več razvojnih področjih (otrok ima hkrati dve ali več motenj, primanjkljajev, ovir ali diagnosticiranih bolezni).						

Strokovni center COMP@S je del Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki jo v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020, prednostna os Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, prednostna naložba Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti ter aktivne udeležbe in povečanje zaposljivosti. V projekt COMP@S so vključeni naslednji konzorcijski partnerji: OŠ Gustava Šiliha Maribor (poslovodeči konzorcijski partner), OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor in OŠ Minke Namestnik - Sonje Slovenska Bistrica.

6.) Prosimo, da vpišete število otrok/mladostnikov, ki niso vodeni kot otroci s posebnimi potrebami (nimajo odločbe o usmeritvi), a pri katerih kljub temu zaznavate v šolskem letu 2018/2019 odstopanje od tipičnega razvoja, zaradi česar potrebujejo dodatno strokovno pomoč: _____

7.) Prosimo, da vpišete število obravnavanih otrok/mladostnikov brez odločbe o usmeritvi, ki ste jih obravnavali v šolskem letu 2018/2019:

Področje primanjkljajev pri otrocih in mladostnikih/odstopanje v razvoju:	ŠTEVILO OTROK/MLADOSTNIKOV					
	0 – 6 let		7 – 15 let		16 – 26 let	
	dečki	deklice	dečki	deklice	dečki	deklice
1. težave grobe motorike;						
2. težave fine motorike;						
3. grafomotorične težave;						
4. težave na področju senzorne integracije (težave organiziranja senzornih informacij in dražljajev);						
5. težave na področju vida;						
6. težave na področju sluha;						
7. težave na področju pozornosti;						
8. čustvene in vedenjske težave;						
9. motorični nemir (hiperaktivnosti) in/ali impulzivnost;						
10. težave na področju govora in/ali jezika;						
11. opažam odstopanje v razvoju, a ne morem definirati težave;						
12. drugo:						

8.) Prosimo, da v spodnjo tabelo vpišete število otrok, ki po vaši oceni potrebujejo dodatno pomoč, a je vaša ustanova z obstoječim kadrom ne more zagotoviti:

Vrsta dodatne pomoči:	Število otrok/mladostnikov, ki potrebujejo tovrstno obravnavo
1. specialnopedagoška;	
2. logopedska;	
3. delovna terapija;	
4. fizioterapija;	
5. psihološka obravnava;	
6. socialnopedagoška obravnava;	
7. drugo:	

9.) Prosimo, navedite sestavo svetovalne službe v vaši ustanovi in število obravnavanih otrok/mladostnikov:

Svetovalni delavci	Število strokovnih delavcev	Število obravnavanih otrok/mladostnikov na strokovnega delavca
1. specialni pedagog;		
2. socialni pedagog;		
3. psiholog;		
4. logoped;		
5. socialni pedagog;		
6. drugo:		

Zahvaljujemo se za vaše odgovore!

PRILOGA 2

EVALVACIJSKI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

strokovni center Comp@s je center visoko kompetentnih strokovnjakov, ki z novimi rešitvami in strategijami ter metodami dela nudi podporo otrokom s posebnimi potrebami, njihovim družinam, vrtcem in šolam ter drugim institucijam, ki delajo z otroki s posebnimi potrebami.

Središče je otrok s svojimi potrebami in njegova družina, ki potrebuje različne, vendar v okviru celostne obravnave usklajene, storitve, ki imajo pomembno vlogo pri nujenju podpore otroku, vrtcu ali šoli in družini.

Cilji javnega razpisa, v okviru katerega poteka strokovni center, so:

- vzpostavitev nacionalne mreže strokovnih institucij,
- opredelitev normativov in standardov za oblikovanje strokovnih centrov v okviru evalvacije pilotnega projekta ter
- priprava modela sistemske ureditve strokovnih centrov.

Z namenom zagotavljanja navedenih ciljev je eden izmed pogojev projekta, da mora biti spremljan in evalviran s strani zunanje institucije ali strokovnjaka.

Pred vami je vprašalnik, ki je nastal v sodelovanju z našo zunanjo evalvatorico prof. dr. Majdo Schmidt Krajnc. Z vprašalnikom, ki je pred vami, bomo lahko izvedli evalvacijo projekta in pridobili podatke za realizacijo zgoraj navedenih ciljev javnega razpisa.

Vljudno vas prosimo, da **za vsakega otroka/mladostnika**, ki ga obravnavate v letu 2019, vodite evidenco storitev po postavkah vprašalnika.

Zahvaljujem se za vaše sodelovanje in vas lepo pozdravljam.

mag. Mateja Šilc, vodja projekta Comp@s

Prosimo, zapišite prvi črki imena in priimka otroka: _____

1.) Prosimo, obkrožite, v katero starostno skupino spada otrok:

1. 0 – 6 let;
2. 7 – 15 let;
3. 16 – 26 let.

2.) Prosimo, da navedete naziv vzgojno izobraževalne ustanove, v katero je vključen otrok/mladostnik: _____

3.) Ali je otrok/mladostnik opredeljen kot otrok s posebnimi potrebami in ima odločbo o usmeritvi?

Strokovni center COMP@S je del Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki jo v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020, prednostna os Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, prednostna naložba Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti ter aktivne udeležbe in povečanje zaposljivosti. V projekt COMP@S so vključeni naslednji konzorcijski partnerji: OŠ Gustava Šiliha Maribor (poslovodeči konzorcijski partner), OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor in OŠ Minke Namestnik – Sonje Slovenska Bistrica.

1. DA;
2. NE.

4.) Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, obkrožite sedaj kategorijo, v katero spada:

1. je otrok z motnjami v duševnem razvoju;
2. je slep in slabovidni otrok oziroma otrok z okvaro vidne funkcije;
3. je gluhi in naglušni otrok;
4. je otrok z govorno-jezikovnimi motnjami;
5. je gibalno oviran otrok;
6. dolgotrajno bolan otrok;
7. otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja;
8. otrok z avtističnimi motnjami;
9. otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami;
10. otrok z več motnjami (otrok s posebnimi potrebami, ki ima hkrati dve ali več motenj, primanjkljajev, ovir ali diagnosticiranih bolezni).

IZVAJANJE STORITEV DIAGNOSTIKE

5.) Ali ste pri tem otroku/mladostniku opravili storitev na področju diagnostike in prepoznavanja posebnih potreb?

1. DA;
2. NE.

6.) Na to vprašanje odgovorite le, če ste na peto vprašanje odgovorili z DA. Na katerem področju ste izvajali diagnostiko pri tem otroku/mladostniku?

1. specialnopedagoška;
2. logopedska;
3. socialnopedagoška;
4. delovnoterapevtska;
5. tiflopedagoška;
6. psihološka;
7. drugo: _____

7.) Na to vprašanje odgovorite le, če ste na peto vprašanje odgovorili z DA. Ali ste pri otroku/mladostniku zaznali odstopanje v razvoju?

1. DA;
2. NE.

8.) Na to vprašanje odgovorite le, če ste na sedmo vprašanje odgovorili z DA. Obkrožite področje, na katerem ste opazili odstopanje v razvoju tega otroka/mladostnika?

1. duševni razvoj;
2. vid;
3. sluh;
4. govor in/ali jezik;
5. motorika (fina, groba ali grafomotorika);
6. primanjkljaji na posameznih področjih učenja;
7. motorični nemir in/ali pozornost;
8. znaki motnje avtističnega spektra;
9. čustven in/ali vedenjski razvoj;
10. senzorna integracija (težave organiziranja senzornih informacij in dražljajev);
11. opažena odstopanja na več razvojnih področjih (otrok ima hkrati dve ali več motenj, primanjkljajev, ovir ali diagnosticiranih bolezni).

9.) Ali ste temu otroku/mladostniku nudili individualne obravnave?

1. DA;
2. NE.

10.) Na to vprašanje odgovorite le, če ste na deveto vprašanje odgovorili z DA. Obkrožite vrsto obravnave, ki ste jo nudili temu otroku/mladostniku (možnih več odgovorov).

1. specialpedagoška obravnava;
2. tiflopedagoška;
3. socialpedagoška obravnava;
4. logopedska obravnava;
5. psihološka obravnava;
6. delovno terapevtska obravnava;
7. fizioterapija;
8. likovna terapija;
9. glasbena terapija;

10. hipoterapija;
11. neurofeedback terapija;
12. drugo: _____

11.) Na to vprašanje odgovorite le, če ste na deveto vprašanje odgovorili z DA.

Prosimo, vpišite število opravljenih ur obravnave pri tem otroku/mladostniku: _____

12.) Ali ste otroka/mladostnika vključili v skupinske obravnave?

1. DA;
2. NE.

13.) Prosimo, da navedete vrsto/področje skupinske obravnave, če ste na vprašanje 12 odgovorili z

DA. Vpišite vrsto/področje obravnave: _____

IZVAJANJE STORITEV SVETOVANJA

14.) Ali ste otroku/mladostniku nudili svetovanje? Obkrožite odgovor.

1. DA;
2. NE.

15.) Prosimo, da navedete vrsto/področje svetovanja, če ste pri vprašanju 14 odgovorili z DA.

Vrsta/področje svetovanja: _____

16.) Prosimo, da vpišete spodaj opredeljene podatke, če ste pri točki 14 odgovorili z DA.

1. Število opravljenih storitev svetovanja temu otroku/mladostniku: _____
2. Število ur storitev svetovanj temu otroku/mladostniku: _____

17.) Ali ste nudili svetovanje strokovnim delavcem, ki delajo s tem otrokom/mladostnikom?

1. DA;
2. NE.

**18.) Prosimo, da odgovorite na spodnji sklop vprašanj, če ste na vprašanje 17 odgovorili z DA.
Navedite:**

1. Vrsto/področje svetovanja: _____

Strokovni center COMP@S je del Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki jo v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020, prednostna os Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, prednostna naložba Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti ter aktivne udeležbe in povečanje zaposljivosti. V projekt COMP@S so vključeni naslednji konzorcijski partnerji: OŠ Gustava Šiliha Maribor (poslovodeči konzorcijski partner), OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor in OŠ Minke Namestnik - Sonje Slovenska Bistrica.

- Število opravljenih storitev svetovanja strokovnim delavcem, ki delajo z otrokom/mladostnikom: _____
- Število ur storitev svetovanj strokovnim delavcem, ki delajo z otrokom/mladostnikom: _____

19.) Ali ste nudili svetovanje staršem otroka/mladostnika?

- DA;
- NE.

20.) Prosimo, da odgovorite le, če ste pri vprašanju 19 odgovorili z DA. Obkrožite vrsto/področje svetovanja:

- specialnopedagoško;
- tiflopedagoško;
- socialnopedagoško;
- psihološko;
- logopedsko;
- delovnoterapevtsko;
- fizioterapevtsko;
- Hipoterapevtsko;
- svetovanje s področja neurofeedback terapije;
- drugo: _____

21.) Prosimo, da odgovorite le, če ste pri vprašanju 19 odgovorili z DA.

Število opravljenih storitev svetovanja staršem: _____

VKLJUČENOST V RAZŠIRJEN TIM

22.) Ali sodelujete v razširjenem timu za otroka/mladostnika (tim strokovnjakov, ki svetuje šoli o posameznem otroku)?

- DA;
- NE.

23.) Prosimo, da odgovorite le, če ste na vprašanje 22 odgovorili z DA.

- Število vključenih strokovnih delavcev v razširjenem timu za otroka/mladostnika: _____
- Število opravljenih srečanj razširjenega tima za posameznega otroka: _____

Strokovni center COMP@S je del Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki jo v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020, prednostna os Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, prednostna naložba Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti ter aktivne udeležbe in povečanje zaposljivosti. V projekt COMP@S so vključeni naslednji konzorcijski partnerji: OŠ Gustava Šiliha Maribor (poslovodeči konzorcijski partner), OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor in OŠ Minke Namestnik - Sonje Slovenska Bistrica.

3. Število opravljenih ur v razširjenem timu za posameznega otroka: _____
4. Število vključenih strokovnih delavcev strokovnega centra Comp@s v razširjenem timu za otroka: _____
5. Število drugih vključenih strokovnih delavcev v razširjenem timu: _____

24.) Prosimo, da odgovorite le, če ste na vprašanje 23 odgovorili z DA. Označite izobrazbo, ki jo imajo strokovni delavci v razširjenem timu za otroka/mladostnika (možnih je več odgovorov):

1. specialni pedagog, defektolog;
2. tiflopedagog;
3. surdopedagog;
4. socialni pedagog;
5. psiholog;
6. socialni delavec;
7. delovni terapevt;
8. fizioterapevt;
9. logoped;
10. likovni terapevt;
11. glasbeni terapevt;
12. zdravnik;
13. učitelj;
14. ravnatelj;
15. drugo: _____

IZVEDBA IZOBRAŽEVANJ

25.) Prosimo, da navedete število izobraževanj, ki ste jih izvedli v ustanovi, v katero je vključen obravnavan otrok/mladostnik:

Strokovni center COMP@S je del Mreže strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki jo v okviru javnega razpisa sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020, prednostna os Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, prednostna naložba Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti ter aktivne udeležbe in povečanje zaposljivosti. V projekt COMP@S so vključeni naslednji konzorcijski partnerji: OŠ Gustava Šiliha Maribor (poslovodeči konzorcijski partner), OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor in OŠ Minke Namestnik - Sonje Slovenska Bistrica.

Naslov posameznega izobraževanja in v oklepaju vrsto (delavnica, predavanje ipd.).	Vrsta izobraževanja (delavnica, predavanje idr.).	Število vključenih strokovnih delavcev.	Število vključenih staršev.

UPORABA DIDAKTIČNIH PRIPOMOČKOV

26.) Prosimo, da navedete število prilagoditev didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za otroka/mladostnika: _____

Komentar, dodatno pojasnilo, razlaga:

27.) Prosimo, da navedete število ur dela za prilagoditev didaktičnih materialov, pripomočkov, učbenikov in gradiv za otroka/mladostnika oziroma obravnavo otroka/mladostnika: _____